SARDARABAD

BUENOS AIRES
AÑO XV
Nº 546
Miércoles
18 de
Octubre
de
1989

FIEL EXPRESION DEL PENSAR DEMOCRATA LIBERAL DE LAS COLECTIVIDADES ARMENIAS DE SUDAMERICA
PRIMER PERIODICO ARMENIO DE SUDAMERICA IMPRESO EN SISTEMA OFFSET

Ereván reclamó en la calle por los asesinatos

Moscú, 12 Más de 100.000 personas manifestaron anoche por las calles céntricas de Erevan, respondiendo a una convocatoria del Comité de Artsaj, exigiendo la investigación en torno al incidente ocurrido el martes pasado, en el que 2 ciudadanos armenios resultaron muertos y varios heridos tras una serie de choques con fuerzas que vestían uniforme militar.

Según Pravda, las víctimas fueron S. Ardhyan y E.E. Sadinov, habitantes de Artsaj. Ardhyan habría sido muerto en Stepanakert, en un choque ocurrido el martes por la noche entre grupos que vestían uniformes y residentes locales. La muerte de Sadinov se habría producido el lunes.

Según el diario Sovietski Gharabagh, en la noche del pasado martes una columna de camiones escoltada por hombres uniformados entró a gran velocidad por una de las principales avenidas de Stepanakert, mientras los uniformados disparaban sus armas automáticas indiscriminadamente contra los habitantes que se presentaban a su paso. El saldo fue de un muerto y seis heridos de bala, de los cuales tres se encuentran en grave estado. El diario agrega que, hasta ahora ninguna autoridad ha dado la menor explicación sobre este trágico suceso.

Según la agencia oficial TASS, explicando este enfrentamiento dice que: "se produjo un incidente entre la escolta de la columna de camiones, **formada por estudiantes de una escuela de bomberos dependiente del Ministerio del Interior**, y pobladores de la ciudad". Pero un periodista de Armenpress rescató los rumores que circulan en la zona, según los cuales los supuestos militares o bomberos eran, en realidad, civiles azerbaidjanos.

Pravda insiste y atribuye a fuentes militares la declaración de que una de las víctimas, R. E. Sadinov, había sido arrestada el lunes y se le había decomisado un fusil, afirmando que el detenido **"trató de escapar y había resultado muerto"**.

El nuevo Comité de Artsaj -integrado recientemente tras ser puestos en libertad los miembros del anterior Comité que estaban detenidos en Moscú-, tomó la decisión de crear "grupos de autodefensa" para que actúen especialmente en los "puntos calientes", como la frontera armenio-azerbaidjana.

120 años con la verdad

El 18 de octubre de 1869 nacía en la Argentina **La Prensa**, uno de los primeros diarios de nuestro país y del mundo. Su pionero y fundador fue Don José C. Paz. Desde entonces, el país tuvo a su servicio un órgano de opinión e información dispuesto a servirlo con precisión y veracidad, conducta marcada por su primer director y mantenida a lo largo de 120 años por sus sucesivos directores, Ezequiel P. Paz, Alberto Gainza Paz, y su actual director Máximo Gainza.,

Tribuna liberal consagrada, **La Prensa** siempre colaboró en la difusión de la actividad y propósito de nuestra entidad, así como con los intereses de nuestra colectividad en general.

Sardarabad y la Asociación Cultural Tekeyan, de la cual es su órgano periodístico, se congratulan por este acontecimiento y saludan efusivamente a **La Prensa**, al personal que la hace posible cada día, y muy particularmente a su director, el Señor Máximo Gainza.

El ajedrez de los armenios

No tanta teoría sino una disposición del alma

Todos los conocimientos parecen extraños y difíciles si el alma no se dispone a abarcarlos y comprenderlos. El movimiento de las cosas deviene naturalmente y al sólo agudizar los sentidos la mente penetra en su secreto ignorado. ¿Tanto prefacio para el juego del ajedrez? Como en toda ciencia.

Pero atendamos a estas prerrogativas psicológicas:

En el juego de apertura presenta cada cual los recursos de ataque y defensa hacia el centro, prontos a medirse, aunque no todos los proyectos de la propia estrategia y táctica (repentino choque en uno de los flancos, dominio de las casillas centrales no por soldados sino por piezas lejanas e inadvertidas): saber cubrir y retener el fácil impulso es cualidad de un buen ajedrecista.

Astuto como una serpiente, un don difícil para el armenio, que en seguida regala la sinceridad de sus anhelos recibiendo en contracara el aniquilamiento de los ideales y del vivir tranquilo; del aforismo sólo queda la última parte: **y manso como paloma.**

La resolución cualquiera de una situación determinada en ajedrez requiere respetar ciertas etapas (primero un fuerte **posicionismo,** luego la **combinación,** en la mayoría de los casos), volcarse a una solución inmediata es toparse de lleno con un árbol: el fracaso.

Paciencia, entonces, le pedimos al joven armenio que se sienta a jugar una seria partida de ajedrez.

Esperar que el contrincante cometa algún error, cosa difícil también de entender para quienes parecen exigir que la propia certeza haga derribar por sí misma las lucubraciones contrarias. ¡Pero el error ajeno surge natural e independientemente ante la íntima y persistente veracidad!.

Sin comprenderlo y en la impaciencia irritada, nosotros mismos cometemos errores y se nos derriba la posición. Bajémosnos al trote del caballo.

Por eso, no tanta teoría - **que si no confunde, desvía** - sino una disposición del alma hacia una ciencia. Es muy fácil. (Cuando juguemos no pensemos con el estómago, o con el hemisferio derecho o con el izquierdo exclusivamente ¡pero pongamos algo de afecto y de sentimiento en las movidas!).

Sentirse capaz de competir con nobleza en los campeonatos de ajedrez locales, tener confianza en sí mismo durante las situaciones críticas y la esperanza de llegar son estadios del alma cuyo apuntalamiento procuran estos textos de ajedrez, dirigidos específicamente a los profesionales y aficionados de nuestra comunidad, meta tal a la que se agrega el sano deseo de recopilar destellos que aquí y allá prenden y apagan, separados y olvidados, sin formar el sol que alumbre y ordene nuestra vaga oscuridad sobre el ajedrez.

No queremos que ese sol sea teórico sino que haga nacer **la intuición** y que, en el amplio margen de su luz, cada cual se apropie de la verdad y la desenvuelva libremente.

¿Son solemnes estas palabras? Resultarán escasas si despiertan la vocación y la genialidad, frente a las cuales quedaríamos empequeñecidos, casi nada.

He aquí, entonces, el saber intuitivo, audácia, astucia e imaginación del genial Gary Kasparov. Sus comentarios son ricas enseñanzas que no debemos descuidar.

Daniel R. Kasparian

Kasparov - A. Miles

Basel (m/1) 1986

1. d4 ♘f6 2. c4 c5 3. d5 e5 4. ♘c3 d6 5. e4 ♗e7 6. ♘f3 0–0 7. h3! ♘bd7 8. g4 ♘c8 9. ♗d3 a6 10. a4 N [10. ♕e2 — 29/132] ♖b8 11. ♖g1! ♘c7?! [11... g6 12. ♗h6 ♘g7 13. ♕e2± ♘] 12. b3 [12. a5!?] ♖e8 13. h4! b5! [13... ♘f8 14. h5; 13... h6 14. h5! ♘f6 15. g5 hg5 (15... ♘h5 16. ♘e5) 16. ♘g5†] 14. g5! [14. cb5 ab5 15. ♘b5 ♗a6! 16. ♘c7 ♕c7⇄] ♘f8 [14... bc4!?] 15. h5 ♗d7?! [15... bc4!? 16. ♗c4 ♘d7 ±] 16. ♘h2 bc4 17. ♗c4! [17. bc4?! ♖b4 △ ♕b8⇄] f5 18. ef5 ♗f5 19. ♘f1 ± ♕d7 20. ♘e3 e4 [20... ♗d8 21. ♕f3 +-] 21. ♗b2 ♗d8 22. ♘e2 [22. ♕c2! ♕f7 23. 0-0-0 ♘d7 24. f4! ± →] ♕f7 23. ♘f4 [23. ♘g3 ♗c8 24. g6 hg6 25. hg6 ♘g6 (25... ♕g6? 26. ♘e2 ♗g5 27. ♘f4 ♕h6 28. ♕h5! ±) 26. ♘h5 ♗h4! ∞] ♗c8

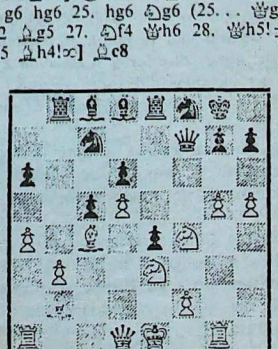

24. ♖g4!! [24. g6? ♕f4 25. gh7 ♔h8! (25... ♔h7? 26. ♖g7 ♔h6 27. ♕d2! +-) 26. ♖g7 (26. h6?! ♕h6 27. ♗g7 ♕g7 28. ♖g7 ♔g7 29. ♕h5 ♘h7 30. 0-0-0 ♖e5 31. ♖g1 ♗g5∓) ♖e5 27. ♗e5 de5∞] ♕e7!? [24... ♗g4 25. ♕g4 ♕e7 (25... ♕d7 26. ♘f5; 25... ♘d7 26. g6) 26. ♗f6 ♕d7 27. ♘f5 gf6 28. g6 (28. gf6 ♔h8 29. ♘h6! ♕g4 30. ♘f7=) ♖e5 29. ♘e6 hg6! (29... ♘ce6? 30. de6 ♘e6 31. g7! ♖f5 32. ♕f5 ♔g7 33. ♗e6 ♕e7 34. 0-0-0 ♗a5 35. ♖g1 ♔h8 36. h6 +-) 30. hg6 ♘ce6 31. de6 ♘e6 32. g7 ♖f5 33. ♕f5 ♔g7 34. ♗e6 ♕e8! ∞; 26. ♘e6! ♘fe6 27. de6 d5 28. ♘d5 ♘d5 29. ♗d5 ±] 25. ♖g3 ♕f7 26. ♘fg2! ♘a8 27. a5? ⊕ [× b5, d4; 27. ♕c2 ♘b6 28. ♗e2 ± △ g6+-] ♘c7 28. ♘h4 ♘b5 29. g6 hg6 30. ♘g6 [30. hg6 ♕f4 31. ♘eg2 ♕h6 32. ♗c1 e3! (32... ♕h8?! 33. ♗b5 ♖b5 34. ♗g5!) 33. ♖e3 ♗h4! 34. ♖e8 ♕g6 35. ♖f8 ♔f8 36. ♘h4 ♕e4∞] ♗f6! ⊕ [30... ♘d4 31. ♔f1 ♗f6 32. ♔g2∓] 31. ♗b5! ♖b5 32. ♕c2 ♗b2 [32... c4! 33. ♘c4 ♖d5∞] 33. ♕b2 ♘g6? [33... c4∞] 34. ♖g6 ♖e5 35. 0–0–0! ♖h5 36. ♖dg1 ♖h7 37. ♘c4! ♕f4 38. ♔b1 ♖b7 39. ♘d6 ♗f5! 40. ♖f6! ♕h2? [40... e3 41. ♘f5 (41. ♖f5? ♕d6 42. fe3 c4∓) ef2 42. ♖g7! ♖hg7 43. ♘e7 ♖be7 44. ♖f4 ♖e1 45. ♔a2 f1♕ 46. ♖f1 ♖f1 47. ♕c2? ♖fg1 = 48. ♕c5?? ♖7g2 49. ♔a3 ♖a1 50. ♔b4 ♖g4 — +; 47. ♕e5! ±] 41. ♖g3+ — ♕h1 42. ♔a2 1 : 0

[Kasparov]

25 años de la nueva Iglesia Surp Hagop

Hace varias décadas, allá por los años veinte, un grupo de inmigrantes armenios afincados en la populosa localidad de Valentín Alsina, consecuentes con el supremo ideal de mantener la identidad nacional armenia a través de la escuela y de la iglesia, levantó a costa de su sacrificio personal y material una capilla a la que dieron el nombre de Surp Shushan. Ese esfuerzo cristiano y patriótico fue recompensado con el transcurso de los años y coronado con el levantamiento de la actual iglesia apostólica armenia de Valentín Alsina que lleva el nombre de Surp Hagop.

Dicho templo, edificado conforme a las modernas concepciones arquitectónicas, aunque resguardando el buen estilo tradicional, se hizo posible merced al generoso aporte de los benefactores de la comunidad, Sres. Yervant y Dicrán Murekian.

Esto ocurrió hace 25 años y durante ellos toda la familia armenia se ha sumado al generoso gesto de los benefactores, contribuyendo de manera sostenida al desarrollo económico de la iglesia y, constituyendo comisiones que trabajaron en este sentido, solventaron espiritual y materialmente la sagrada misión de conservar y difundir los valores cristianos y nacionales de la armenidad.

Con motivo de la celebración de estas Bodas de Plata, desde el mes de junio vienen realizándose actos celebratorios, siendo el primero de ellos el cumplido el 11 de dicho mes por el coro polifónico de la Fundación Educacional Jrimian, dirigido por el Prof. Mario Magnario, oportunidad en que también hizo su primera presentación el conjunto infantil de danzas folklóricas armenias dirigido por Diego Kechibachian.

El 27 de agosto la actuación correspondió al coro polifónico de la Iglesia Catedral San Gregorio El Iluminador, dirigido por la Prof. Makruhí Eulmesekian.

El 10 de setiembre cupo al Coro Shnorhalí, de la Unión General Armenia de Beneficencia, bajo la dirección de la Prof. Diana K. de Sarafian, brindar su homenaje a esta recordación.

En cada una de estas oportunidades la presidenta de la Comisión de Damas, Sra. Ana Asilian de Moumdjian, se expresó en nombre de la institución agradeciendo cálidamente a cuantos habían contribuído con su actuación y con su presencia a dar la debida importancia a estos actos del jubileo.

La Comisión Directiva y la Comisión de Damas de la Iglesia Surp Hagop, quieren agradecer por este medio a todos los pioneros de Valentín Alsina que pusieron su empeño para iniciar y proseguir esta empresa cristiana. En primer lugar al benefactor Yervant Kachikian, quien desinteresadamente donó el terreno *donde se levanta la iglesia. Asimismo,* va su agradecimiento hacia la familia Murekian, que ha continuado la labor filantrópica iniciada por sus mayores, preocupándose por el constante remozamiento del templo, así como por su presencia personal en las distintas comisiones. También agradecen a las instituciones, órganos de prensa radial y escrita, grupos corales participantes y figuras del quehacer artístico de la colectividad que han brindado su desinteresada colaboración.

Finalmente, aunque en primer lugar, va su profundo agradecimiento al R. P. Mateos Kouyoumdjian, quien incansablemente -desde hace varios años- y a través de su caracterizada gestión pastoral, sirve de nexo con la feligresía de Valentín Alsina aglutinándola sólidamente en torno a la iglesia.

Va también el agradecimiento a esa misma feligresía que desde hace muchos años viene brindando lo mejor de sí, ofreciendo confianza y respaldo a la obra emprendida y continuada por la Iglesia Surp Hagop.

Agradecimiento

Los familiares de Melkon Shirikdjian agradecen a parientes y amigos que honraron su memoria participando del karasunk oficiado en la Iglesia San Jorge de Vicente López, el pasado 9 de septiembre.

Toda la verdad y nada más que la verdad

Desde 1985, el pueblo soviético se encuentra en la antesala de una reeditada experiencia social que, abruptamente, Stalin y el stalinismo se habían encargado de terminar en 1925, y Brezhnev y el estancamiento se habían esforzado por hacerla perdurar.

Desde que el Primer Secretario del PCUS, Mikhail S. Gorbachov, en el plenario de su partido, presentó el inesperado programa de la perestroika y el glasnost, el pueblo de la URSS se halla ejerciendo plenamente -con sus defectos y errores- lo que Lenin, a partir de la Revolución de Octubre de 1917, había intentado afirmar durante su gestión de gobierno: la democracia socialista.

La reestructuración económica y la apertura política, bajo el signo de la transparencia, ha tenido uno de los sesgos más relevantes: La crítica y la revalorización histórica.

En ese marco, Armenia Soviética se halla en los comienzos de ese ejercicio. Efectivamente: en el último año y medio el Estado Armenio ha dado, como pauta inicial, el reconocimiento oficial del Holocausto Abrileano de 1915 y la memoración, también oficial, del 28 de mayo de 1918 como Día de la Restauración de la Soberanía Nacional y la rehabilitación del emblema tricolor como símbolo patrio.

Los equívocos cometidos durante el período del estancamiento, se encuentran en estos días en una suerte de reparación acelerada, siendo uno de estos el desmerecimiento y desvalorización histórica del pasado contemporáneo armenio.

En virtud de esta política reparadora, que obviamente se extiende en lo socio-económico, político y nacional, la historia también tiene su lugar prioritario por parte del gobierno actual. Tan es así, que ha comenzado por escudriñar y esclarecer uno de los capítulos más oscuros de la historia oficial: el Movimiento Nacional y la lucha libertaria nacional y social del pueblo armenio.

A través de diversos y determinados conductos -llámense académicos, doctores, periodistas especializados y/o profesores de historia-, se hallan abocados al resurgimiento de valores nacionales sepultados, como así también de sus protagonistas y cultores (literatos, dirigentes y combatientes).

Pero he aquí que, como "mea culpa", estos historiadores se han esforzado por centrar sus energías investigativas -en forma exclusiva- en exaltar a aquellos prohombres que han dominado la escena política de la República Armenia de 1918 a 1920, es decir, a dirigentes de la Federación Revolucionaria Armenia, sin tener en cuenta -por lo menos por ahora- que existieron otros prohombres que contribuyeron sobremanera al fortalecimiento de la Patria antes, durante y después de la efímera existencia independista de aquellos años.

El gobierno soviético armenio actual, no sabemos porque causas y razones (a pesar de las desmentidas recientes del Sr. Garlen Dallakian expresadas en Canadá), auspicia a través de sus conductos antedichos la revitalización del tashnagtsutiún, sin que todavía el FRA haya respondido positivamente a la mano tendida por el Estado Armenio. Existe más de un ejemplo reciente que confirma lo aseverado. Y para citar sólo uno de ellos, mencionemos la actitud del Catolicós de la Gran Casa de Cilicia, S.S. Karekín II. El Vehapar Karekín, en su reciente visita a la Madre Patria y retribuyendo bendiciones y augurios de bienaventuranza a S. S. Vazkén I°, Catolicós de Todos los Armenios, ha dejado entrever en sus manifestaciones públicas que la Sede Apostólica de Antilias no se halla dispuesta a una definitiva reconciliación y cristiana unidad de toda la feligresía de la armenidad, demostrando sutilmente signos de firmeza en la política cismática inaugurada en 1956 en El Líbano.

Sin perjuicio de consustanciarme con el proceso de revalorización histórica al que se hallan dedicados los investigadores de la historia, entiendo que la misma debe nutrirse con la verdad basada en la realidad documentada de la historia nacional.

Es por ello, y sin el más mínimo propósito de manifestar reservas a un histórico y determinativo respaldo al Estado Nacional Armenio, como centro nucleador de la armenidad, y sin por ello comulgar con similares principios ideológicos y políticos, que me siento facultado a simplemente advertir a los doctores, académicos, periodistas y/o profesores de historia, que conviene revaloricen nuestro pasado contemporáneo usando únicamente la verdad, toda la verdad y nada más que la verdad.

Dante Asilian

La A.I.A. junto al Ministro de Armenia

Cordial y estrecha fue la relación que nuestro reciente huésped, el Ministro de Relaciones Exteriores de Armenia, Sr. Anatoly Mgrdichian mantuvo con las entidades que integran nuestra Diáspora y, entre ellas, mencionamos la reunión habida en la UGAB con integrantes de la Asamblea Interinstitucional Armenia.

Allí el vice-presidente de UGAB y secretario general de AIA, Sr. Haig Shahinian, informó al visitante sobre los fines de la institución a la vez que presentó a sus miembros, siendo el Ing. Mgrdich Anak el encargado de informar acerca de las tareas cumplidas para que el Genocidio Armenio fuera reconocido internacionalmente, explayándose en cuanto al éxito logrado a este respecto en el ámbito nacional, que culminó al obtenerse dicho reconocimiento por parte de ambas Cámaras Legislativas argentinas.

Tras estas referencias que ubicaron al Canciller visitante dentro de la órbita de la AIA, el señor Ministro desarrolló su exposición sobre los candentes temas armenios, generalizándose al finalizar un positivo intercambio de preguntas y respuestas.

U. G. A. B.

ARMENIA 1322 - BS. AS.

773-2820 y 771-6500

Mes de la Cultura Armenia

CONFERENCIA

Del Sr. Antranik Poladian

Director de la Revista
"Hoosharar Miutiún"

de la U.G.A.B. de los EE.UU.
24 de Octubre, 21 Horas

AUDITORIO GULASSARIAN

Armenia 1322

Comision de Damas

- Fecha Reservada -

Cena Anual
18 de Noviembre de 1989

Consultas y Reservas:
Armenia 1322 - TEL. 773-2820

Cenas de los viernes

Promoción 1990

Los padres y madres de alumnos de esta promoción del Instituto Marie Manoogian, han tomado a su cargo las tradicionales "Cenas de los viernes", con la coordinación general del conocido gourmet Nubar Barssamian.

Se invita a todos cuantos quieran disfrutar de los más deliciosos platos armenios.

Asesoria técnica en riesgos industriales y contratación de seguros generales

ATENCION ESPECIAL A LA COLECTIVIDAD ARMENIA

Bme. Mitre 777 7° B. Capital
TE. 49-1942/1886

Markarian expone en el Boston

Como otro de los importantes actos del Mes de la Cultura Armenia, Liga de Jóvenes de la UGAB auspicia la exposición de las obras del profesor de su Taller de Pintura y Dibujo, el conocido artista Eduardo Markarian.

Esta exposición, que se inauguró el miércoles 11 de octubre, podrá visitarse hasta el 8 de noviembre inclusive en el horario de 10 a 15.

El salón de la muestra es la sucursal Pueyrredon del Banco de Boston, Pueyrredón 181, Capital.

Sardarabad

Por la Prof. Marta Mercedes Poggi

Monumento a la batalla de Sardarabad, que permitió la liberación de Armenia.

El prolongado dominio turco sobre Armenia nunca fue benévolo ni positivo, pero al acercarnos al siglo XX y ya en éste, adquirió un inusitado nivel de violencia que las sucesivas matanzas caracterizan.

Ese recrudecimiento, esa intemperancia aún mayor se deben, en gran medida, al panturanismo. Este movimiento, similar a muchos otros de carácter nacionalista surgidos en el siglo XIX, contaba con una fuerte connotación racial.

Su contenido, mucho mejor que yo, puede transmitirlo Zia Gok Alp, uno de sus principales teóricos, autor de los terribles versos que voy a leer:

"Mi Atila,
"Mi Gengis
"figura de héroes que son gloria de mi raza
"Oguz Han me llena el corazón
"La patria de los turcos no es Turquía,
"ni es el Turquestán. Es una
"vasta y eterna región "¡El Turan!".

Estas aberrantes palabras pueden parecer ingenuas o inocentes a quien no conozca las trayectorias de Atila o de Gengis, cuyas obras más perdurables fueron la destrucción y la muerte.

Quizás tampoco se perciba en un primer momento que en esa "vasta y eterna región que es el Turán", el panturanismo no admite la existencia de otro pueblo, otra lengua, otra cultura, otra religión, y que cualquier medio resultaría válido para unir a los aproximadamente 34 millones de turcos que en 1914 habitaban entre Anatolia y el Asia Central.

El contexto lo conforman los años del período 1914-1920. Años que conmovieron a la humanidad y que marcaron los destinos del planeta. Dos acontecimientos se producen en esta etapa: la gran guerra, a la que nosotros denominamos Primera Guerra Mundial -aunque nadie podía pensar en aquel entonces que tal horror iba a repetirse-, y la revolución rusa de 1917.

La humanidad en pleno, directa o indirectamente, vivió las consecuencias de ambos acontecimientos, pero el caso armenio es prácticamente único por la forma en que ambos episodios confluyeron en su destino.

Mientras a fines de 1917 y principios de 1918 la opinión internacional se centra en: Caporetto, Camino de las Damas, Cambrai, Soissons-Reims, Jerusalem, Sebastopol; cuando la guerra ya está prácticamente definida y la derrota de Turquía y sus aliados es casi una realidad, Armenia debe batirse sola contra su secular enemigo.

Desangrada en extremo por las matanzas del 15, entre un enemigo atenaceado y una revolución creciente, los armenios decidieron no rendirse sino enfrentar al avance turco.

A estos, la derrota, la destrucción de su imperio, la fuerza del panturanismo, la influencia de Mustafá Kemal y el convencimiento de que la Revolución Rusa favorecería a sus proyectos de extenderse hacia las, en ese entonces, Repúblicas Autónomas Turcas de Asia Central, los lanzó hacia Oriente con total determinación.

Esta decisión pudo haber significado para Armenia una segunda tragedia, muy poco tiempo después de la masacre del 15.

Pocos, triplicados por un enemigo que disponía de refuerzos, sin medios materiales, sin armamento, agotados, aislados, los armenios plantearon una lucha que implicaba **vida o muerte**, pero no sólo de miles de individuos sino de algo irremplazable: la Nación.

Divididos en varios frentes, los armenios -hombres y mujeres, jóvenes, adultos y ancianos, eclesiásticos, civiles y militares, artesanos, intelectuales y campesinos, es decir, todos- defendieron a Etchmiadzín y a Ereván, deteniendo al enemigo en Sardarabad, el frente más sangriento. El valle del Ararat fue escenario de una prolongada y extenuante batalla que duró varios días. Gracias a ella las campanas que tañeron convocando a los armenios a conbatir en Sardarabad pueden seguir tañendo tanto las simbólicas campanas del monumento erigido, como las de Etchmiadzín y demás iglesias.

Los resultados políticos y militares de la batalla de Sardarabad son por todos conocidos, pero quizás el valor de la misma sea mayor en otros aspectos no mensurables, no cuantificables.

Sardarabad es presente, es vigencia, es continuidad.

Es la fehaciente comprobación de que el sufrimiento no fue en vano y que el sacrificio y la muerte, paradójicamente, aseguraron la vida.

Ya en sí mismo el monumento conmemorativo implica, en espléndida unidad de composición, una peculiar interpretación de la antigua arquitectura, en combinación con la escultura. Pero tanto como el simbolismo del monumento y la proximidad de la frontera, me impresionó el Museo.

El mismo es una prueba de lo que la batalla de Sardarabad y muchos otros actos, quizás no tan notorios, han conseguido: la continuidad, la permanencia. Su colección y la del Museo de Erebuní presentan al pasado en su dimensión cotidiana: elementos de trabajo, utensilios de uso común que nos llevan al contacto directo con la vida diaria de cientos y, a veces, miles de años atrás.

A esta visión debemos agregar la que dan otros Museos como el de Etchmiadzín y el Madenatarán. La fe y la cultura, que son también parte de la vida diaria, pero que nos llevan del plano material a otro que marca la esencia de una nación.

Los museos transmiten la fuerza del pasado, pero las iglesias y monasterios que recorrimos conjugaron el pasado con el presente.

En Etchmiadzín, en esa maravilla en piedra que es Keghard, percibimos la vigencia de la fe, de los ritos, de las costumbres y tradiciones.

Pasado, pasado y presente en conjunción, presente en una ópera a cuyo estreno asistí, en un ensayo de música instrumental y canto, en la obra de poetas y plásticos, en la permanencia del idioma. Es decir, presente, vigencia de una cultura de antiguas raíces.

Comencé con versos que implicaban destrucción y muerte. Quiero terminar con palabras que implican vida y que un novelista armenio pone en boca de uno de sus personajes:

"Nuestra heróica resistencia aún prosigue. El pueblo que quiere vivir como pueblo, jamás será eliminado. Podrán modificar sus fronteras, usurpar su nación y sus bienes, pero su esencia florecerá siempre y se multiplicará a lo largo del tiempo."

"Todas mis esperanzas son lejanas, lo sé, pero qué sería de mí sin ellas. Mientras estoy con vida, mi tierra seguirá siendo inmortal".

N.R. Este texto corresponde al discurso que en la celebración de la Batalla de Sardarabad, pronunciara en el Instituto Educativo Marie Manoogian la Rectora de la Sección Secundaria, Srta. Marta Poggi.

Ciudados contra la hepatitis

Higiene, descanso y adecuada alimentación

Como sabemos, la hepatitis es una inflamación del hígado que puede complicarse si los alimentos no ayudan a la recuperación del enfermo, el cual necesita fundamentalmente descanso.

La higiene, a su vez, previene el contagio. Podemos afirmar que toda prevención parte de la higiene y de la buena alimentación.

Son perjudiciales para el enfermo de hepatitis las grasas, frituras, conservas, chocolates, picantes, moluscos, bebidas alcohólicas. Por el contrario, son beneficiosas la leche, el yogurt, las frutas, las verduras, los cereales integrales, las legumbres y hortalizas, la levadura de cerveza, las ensaladas, el limón, el alcahucil, la achicoria, el amargón.

La hepatitis está relacionada, asimismo con los trastornos anímicos, las ansiedades y los desequilibrios psíquicos, puesto que en la medicina moderna se acepta la influencia psicosomática indirecta como una de las causantes de la enfermedad. Es recomendable, entonces, un buen trato que infunda seguridad en el paciente, humanismo y asistencia anímica que deben completar y complementar la dieta, la tranquilidad, el reposo y la higiene.

No queremos desaprovechar esta ocasión para decir, también, que la vitamina A contenida en la leche, la yema del huevo, las verduras y el aceite de hígado de bacalao, es considerada la vitamina antiinfecciosa.

D.R.K.

Marash recibe y agasaja a Antranik Poladian

El sábado 21 de octubre, a las 16, llegará a Buenos Aires el Presidente de la Comisión Central de la Unión Compatriótica Armenia de Marash de Boston (USA).

Al darle la más cordial bienvenida, la filial local de Marash anuncia que el Sr. Poladian participará del almuerzo celebratorio del Día de la Madre, que tendrá lugar en su sede, Armenia 1322, el domingo 22 al mediodía.

Ingrata sorpresa del Conjunto "Dagharan"

Hubiera sido preferible que nuestra palabra oficial acerca del Conjunto "Dagharan", de Armenia Soviética, contuviera una expresión de cordial elogio y reconocimiento. Cuán deseable sería decir de él que con su primera actuación conquistó nuestro corazón impregnado de tristeza por la tragedia de nuestra Madre Patria. Y agregar, también, que nos alegró, entusiasmó y llenó de orgullo singular, tal como lo hicieron durante décadas -aún hasta ayer- todos nuestros hermanos de la Madre Patria que vinieron a visitar nuestra colectividad, fueran artistas, intelectuales o historiadores, lo mismo que personalidades de Estado.

Todos esos compatriotas, sin excepción alguna, nos dejaban espiritualmente satisfechos y mutuamente enriquecidos, aportando buenas impresiones y llevándose los mejores recuerdos.

Hoy, lamentablemente, felicitamos con reservas y parcialmente al Conjunto "Dagharan", que en su primera actuación creó un triste precedente y nos decepcionó a cuantos, con verdadero entusiasmo, saludamos su llegada a la Argentina (ver Sardarabad, 11/10/89, págs. 4 y 7).

Igual decepción sufrieron muchos de los reunidos en la sala del Conservatorio Nacional Carlos López Buchardo, quienes esperaban con entusiasmo su primer encuentro con el Conjunto, y que cuando dejaron el lugar se fueron apesadumbrados y sin felicitarlos.

Una tan triste como ingrata sorpresa fue el hecho de que el Conjunto defraudara al público haciendo escuchar, al término del programa anunciado, como Himno Nacional de Armenia "La Canción de la Niña Italiana" (traducción de Mikael Nalpantian), más generalmente conocida como "La Patria Miserable y Sin Dueño". Y el público se puso de pie, respetuosamente, pensando que iba a escuchar el himno oficial de Armenia.

Quién tomó esa iniciativa o quién la sugirió?

¿Cuál era el objetivo perseguido?

¿Por qué esta canción en lugar del verdadero himno de Armenia, genialmente compuesto por Aram Khachaturian.?

Si este último fue dejado de lado a propósito y por razones determinadas, ¿por qué, entonces, no elegir en su reemplazo un canto coral como "Erevan Erebuni" o el mismo "Sardarabad" o, también uno de tantos corales encantadores y entusiastas, que nos llenan de orgullo nacional y que, seguramente son más consecuentes con el espíritu de lucha, de unión y de esa voluntad invencible de supervivencia que caracteriza a los armenios?.

Sería bueno obtener respuesta a todas estas preguntas. Pero de cualquier manera, entendemos que presentar cualquier coral como himno nacional no corresponde a nuestra realidad, ni tampoco al nivel que consideramos tiene este Conjunto.

El público, que no advirtió que se trataba de un fraude y pensó que en verdad el Conjunto cantaría el Himno Nacional Armenio, según lo anunciado, escuchó de pie esa música a la que no consideró "La Patria Miserable y Sin Dueño", sino que pensó que el propio conjunto había caído en una trampa "miserable y sin dueño".

Porque un conjunto sobresaliente y especializado en canciones trovadorescas ¿de qué excesiva miseria padecía para confundir el Himno Nacional de Armenia con "La Canción de la Niña Italiana"?, fue la pregunta que muchos se hicieron.

Sabemos que las condiciones de vida han cambiado en la Madre Patria. Hoy, numerosos son los que vienen a visitar ala Diáspora, entre los que se cuentan artistas, intelectuales y muchos otros. Ellos vienen de un medio completamente distinto al nuestro. Seguramente en su medio las cosas se imaginan y se aceptan de distinta manera y medida, y que no corresponden a la mentalidad y psicología de cualquier grupo de la Diáspora.

Respetamos su distinta manera de pensar acerca de ciertas cosas. Nosotros también tenemos el derecho de esperar de ellos, cuando se encuentran en cualquier lugar de la Diáspora, que traten de comprender la realidad de esa Diáspora llena de contradicciones y respetar, por consiguiente, nuestra manera de pensar acerca de las mismas cosas.

Estamos seguros de que si "Dagharan" hubiera sabido que la Diáspora no es homogénea y también conociera que entre los presentes en la sala del recital habían muchos a quienes no resultaría agradable -para no decir ofensiva- la ejecución de esta canción coral, sin duda alguna hubieran tomado precauciones para no crear este escándalo y caer en la trampa a que los llevó su buena fe y su verdadero patriotismo que, tal vez, fueron explotados con fines distintos.

La Patria es lo que el Pueblo quiere que sea. Nuestro pueblo no es el de Bangladesh. El triunfará como lo hizo en el transcurso de miles de años, también hoy. Las desgracias son pasajeras, y bajo ningún pretexto deben servir para emprender aventuras y poner en peligro a la Patria.

Estamos convencidos de que "Dagharan", en sus próximas actuaciones, sabrá disipar la ingrata impresión que nos dejó en su primer contacto, y se despedirá de esta Diáspora con buenos recuerdos, como lo hicieron todos sus predecesores.

SARDARABAD

Disertación compartida sobre tema psicoemocional

El viernes 6 de octubre, a las 20, en el Auditorium de la Unión General Armenia de Beneficencia, con el patrocinio de esta institución y la participación de las demás instituciones de la comunidad en Buenos Aires, tuvo lugar una disertación compartida que integró el conjunto de actos celebratorios del mes de la Cultura Armenia.

El tema desarrollado fue **"La Injusticia y El Desarraigo y Sus Consecuencias Psicoemocionales"**, participando de la misma la Profesora Nélida Boulgourdjian y el Dr Pascual Ohanian, quienes expusieron el enfoque histórico, mientras que la Lic. Isabel K. de Djeredjian y la Dra. Lucía Dumanian de Bienati, se ocuparon de los aspectos psicológicos.

El Dr. Ohanian explicó las circunstancias en que, por causa del Genocidio turco, el pueblo armenio se dispersó por el mundo, mientras que la Prof. Boulgourdjian hizo un relato del modo en que los responsables eludieron la acción de la justicia con la connivencia de los gobiernos aliados. Por su parte, la Lic. Djeredjian analizó los efectos que sobre la persona y sobre los grupos sociales de refugiados armenios produjo su desgarramiento de la tierra ancestral. Finalmente, la Dra. Dumanian disertó acerca de las consecuencias psicoemocionales que sobre esos mismos refugiados proyectó la constatación de que los criminales que atentaron contra los derechos humanos de los armenios, escapaban a la acción de la justicia.

El Auditorium, cuya capacidad estuvo cubierta por una asistencia atenta que siguió las cuatro conferencias con evidente interés, ofreció el marco adecuado para este acto, al final del cual los disertantes respondieron a las preguntas formuladas por el público.

Como dijo la Sra. de Yacoubian, en las palabras alusivas de presentación de los disertantes, **"el estudioso de la historia se introduce en el pasado a través de materiales estáticos como son los textos documentales o sea el lenguaje escrito. El especialista en psicología y en psiquiatría - tal el caso de las oradoras de fondo de esta noche - utilizan decisivamente el lenguaje ya que hacen una introspección del pasado a través del pensamiento del paciente, que se expresa en forma oral, dinámica. Con el lenguaje hablado, el profesional que atiende la psiquis interpreta los mitos, mitos que muchas veces son idénticos a los del remoto pasado, y a los que se suman los elaborados por las nuevas condiciones de vida. Con ese diálogo puede reconstruir no sólo el pasado individual, personal, sino también el colectivo, el de todo un pueblo".**

La celebración del Mes de la Cultura se ha presentado este año en una forma totalmente diferente, con un acto que significa un auténtico aporte al estudio de nuestras vivencias.

El Instituto Manoogian en el Mes de la Cultura

El mes de octubre, tradicionalmente dedicado a exponer aspectos de la cultura armenia, tuvo también este año sus manifestaciones en el Instituto Educativo Marie Manoogian se asoció a los actos con dos conferencias que fueron dictadas por la Señora Mirta Djeredjian de Sarafian.

El lugar de estas conferencias fue el salón Auditorio Gulassarian de la UGAB; los días, el 11 y el 12 de octubre, y en ambas ocasiones se contó con la asistencia masiva de los alumnos de la sección secundaria, así como de docentes de la misma.

Los profundos conocimientos, la claridad de exposición y la formación docente de la Profesora Sarafian, hicieron de sus disertaciones valiosas piezas que fueron para el auditorio sumamente instructivas, a la vez que amenas.

El Instituto Educativo Marie Manoogian agradece por nuestro intermedio a la Señora de Sarafian su aporte al Mes de la Cultura Armenia, comprometiéndola a repetir esta experiencia en el futuro.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Սովի եւ Համաճարակի Ահազանգը

Հայրենիքի եւ Արցախի հայ ժողովուրդը կ'ապրի օրհասական օրեր. հետզհետէ աւելի սեղմող տնտեսական պաշարումի օղակը, արցախեան անկէ ի վեր անպաշտպան հայ գիւղերուն վրայ կատարուած առօրեայ վայրագութիւնները, թալաւը եւ այլ խժդժութիւնները, կու գան –սովի, համաճարակի, եւ վիճակ թախտի– նոր ահազանգ մը աւելցնելու՝ երկու տասնեակ ամիսներէ ի վեր, իրարու վրայ կուտակուած դժբախտութիւններուն ու երկրաշարժի արհաւիրքին:

Բայի իր բարիւղն –որքան կենսական եւ անհրաժեշտ այս ձեռնաւորութիւն – գնահատելի վրայ պատանդ կը պահէ Հայաստանի առաքուած աւելի քան հարիւր հազարաւոր տոն շիճաւիւթ, անիւդարձերէ եւ այլ կենսական ներթներ:

Օդային ճամբով, ցարդ կատարուած, Հայաստանի եւ Արցախի պարենաւորումը խիստ անբաւարար է, եւ տեւականին շատ հեռու հասնելէ՝ տեղական արտադրական – անասնիքական – կարիքներուն:

Հաճախարակն ու սովը կը սպառնան մեր անմխիթար հարազատներուն – մասնաւորապէս երկրաշարժի ազէտեալներուն – փիլիպեական գոյութեան:

Թ. Միութեան կեդրոնական իշխանութիւնը, բացի յայտարարած երկչոտ ու մեղմ միջոցառումներէն՝ գործնական գետնի վրայ, բթամտութեան անկատ չի շարժած վերջ տալու համար երկաթուղիի ճահայտ գործադուլին եւ ապրիլեան անյուր բարբարոսութիւններուն, որոնք, վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, ունեցած են վիճակագրական համապատասխանութիւններով ապատ, սանձարձակ ու անպատիժ կերպով գործել տալով տվնտական զօրէներուն անոնց ներքին կարծիքն՝ Հայաստանի եւ Արցախի ազիտ մաս չկազմելու Թ. Միութեան:

Բոլոր նրեւոյթները ցոյց կու տան թէ վիճակ թախտ մը, հայերու եւ պետականութեան դէմ, նպատակադիր եւ ծրագրուած է: Այդպէս կ'բսեն նաեւ Արտասահմանի նաւրդրող տնտեսական բաժանցիները: Մինչ մեր ժողովուրդը անպատրաստ եւ անզօր է, եւ մանաւանդ անկարող երկար առեւտրական կացութեան «ֆիրմանացուցի»ի վտանգին:

Այսօր՝ Մեծ Նոյեմբերի 75–ամեակի նախօրեակին, դարձեալ կը գտնուինք դէմ–յանդիման: Աճգամ մը եւս կը–

ուիր անհատասար է, եւ նրբը անորոշ:

Ո՞վ է այս կացութեան պատասխանատուն, գուցէ հայուն սեւ ճակատագի՞րն է, միշտ սպառնալիքի տակ գոյատեւել: Ո՞վ գիտէ: Անկէ պարագայի, Պահու եւ «Ասորպէյճանի ժողովրդային ճակատ»ի հրոսակները մեծապէս ու լայնօրէն, կ'օգտագործեն Մոսկուայի կեդրոնական խողխողիչ դիրքորոշումը, Հայաստանի նկատմամբ:

Առաջին հերթին՝ պահանջուած գինը կը թուի ըլլալ կացութեան փոփոխութեան ոգիին եւ անխորտակելի կամքին, որպէսզի ան տեղի տայ ու հրաժարի Արցախեան Պահանջատիրութենէն ու Պայքարէն: Այսպէս՝ Արցախ երբէք չի վերադառնար իր տիրոջ՝ Հայաստանին, մնալով Ասորպէյճանի կազմին մէջ:

Ապա՝ երկար տարողութեան վրայ, ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէ այս մահաշուքի ու բարոյայրուքի խաղաթականութիւնը, մինչեւ ո՞ւր կրնայ յառաջանալ ու զարգանալ վտանգը, եւ ի՞նչ հաւնիմատութիւններ առնել դեռեւս. Ինչ ուզեր նախագուշակութիւններ ընել, միայն ապագան – եւ գուցէ հեռագայ հանգրուանները – ցոյց պիտի տայ իրաւ տարողութիւնը այսօրուան իրերայաջորդ իրադարձութիւններուն:

Այս ահաւոր իրականութեան առջեւ ԱՄՆ–ի ՌԱԿը, Հ.Բ.Ը.Մ.ը եւ այլ հայ կազմակերպութիւններ անցած են գործի, անմիջական գետնի վրայ հանգարգ ու ազդեցիկ միջամտութիւններ կատարելով Թ. Միութեան կեդրոնական իշխանութեան մօտ, եւ Արտահանմանի պատկան երկիրներու պետական շրջանակներու մօտ, որպէսզի առանց յետագգումի անմիջական ու հետեւնական միջոցառումներ ի գործ դրուին ազատելու համար Հայրենիքն ու Հայաստանը սովի եւ ամբողջական բարոյայրուքի ահռելի վտանգներէն, եւ մանաւանդ առանց յետագգումի օգնութիւն առաքելու տագնապալի վայրերուն:

Ամբողջ, միացեալ ու մէկ հայութիւնը, իր բոլոր խաւերով, հատուածներով ու կազմակերպութիւններով կը գտնուին մարտահրաւէրի մը առջեւ: Անանց ատենի դոյզն կասկածի, այս անգամ եւս յաղթական դուրս պիտի գայ հայուն միացեալ, յամառ ու անհնկուն կամքը, ապրելու եւ յաղթելու:

Սփիւռքի դերը Հայրենիքի Վերականգնման Մէջ

Ռ. Ա. – «ՊԱՅՔԱՐ»

Երբ կը բաղդատէին հայրենիքի եւ սփիւռքի հայութեան մտածելակերպերն ու գործելակերպը վերջին 1–2 տարիներու իրադարձութիւններու ընթացքին, սփիւռքը կը նկատէր, սփիւռքը կը որակուէր «սթափ» վերաբերմունքով:

Արդարեւ, անցնող 70 տարիներու ընթացքին, սփիւռքը «փչեցաւ» միջազգային քաղաքական շուկային վրայ, մինչ հայրենիքը մնաց գոյ ու գրեթէ անհաղորդ արտաքին աշխարհի դիւանագիտական, քաղաքական եւ ընկերային զարգացումներու *բնական* պատկերին: Աւելին, սփիւռքը շատ նուազ չափով կրնայ Հայաստանի մէջ պատահած խորապէս ցնցիչ երեւութիւններու անմիջական ազդեցութիւնները, աւելի տակաւին է առարկայական չերպով մօտենալու հարցերուն, եան թէ զգացական Հայրայնութիւններով հայազդելու:

Բայց սփիւռքի դերը հայրենիքի այս դժուարին օրերուն այնքան դրական ու նպաստաւոր չեղաւ որքան կ'ակնկալուէր, որովհետեւ, դժբախտաբար, սփիւռքը միօրինակ, ներդաշնակ ու միասնական կազմակերպուածութիւն մը ունենալէ շատ հեռու եղած է միշտ: Դիւրին է միասնականութիւն քարոզել եւ քարձակ, բայց դըժուար՝ զայն իրականացնել, որովհետեւ, նախ՝ կայ աշխարհագրական ցրուածութիւնը, եւ ապա՝ անցեալէն մնացած ու արմատացած հիմնակեդրոն այն մտայնութիւնը, որ միասնականութեան միակ կերպը նկատած է միայն մէկ կազմակերպութեան մը ամբողջատիրութիւնը սփիւռքի վրայ, մինչ կ'ապրինք ընդհանրապէս դեմոկրատական դրութիւններով երկիրներու մէջ: Թէեւ Արցախի պահանջատիրութեան շուրջ որոշ միասնականութիւն մը գոյացաւ սփիւռքի մէջ, սակայն, ոչ բաւարար չափով՝ երկրաշարժի օժանդակութեան եւ կամ այժմու Հայաստանի վերականգնումի աշխատանքներուն մէջ: Իսկ Հայաստան, անհատական ինչ բացառութեամբ, սփիւռքը եւ իր կազմակերպութիւնները *չ'ուզեցին* ընդունիլ որ սփիւռքը միջոցներ, թեքնոլոժիի իր գիտելիքները, աւելի ազդու կերպով հակակշռելու համար Հայաստանի մէջ խմորուող զգացական ծայրայեղ ու վտանգաւոր ձգտումները, օժանդակելու ռամկավարացման զարգացումին եւ հետզհետէ հաստատելու տնտեսական զարգացման ապահով ուղի մը:

Գալով՝ «սթափ»ութեան – աւելի ճիշտ պիտի ըլլար ըսել *զգաստութեան* – անհրաժեշտ է որ սփիւռքեան կազմակերպութիւնները ճշդեն իրենց վարկագիծը: 69 տարիէ ի վեր որոշ status quo մը կը տիրէր Արեւելք–Արեւմուտք յարաբերութիւններուն, ինչպէս նաեւ Սփիւռք–Հայրենիք իրադրութեան մէջ: այսօր զգալապէս փոխուելու վրայ է այդ կացութիւնը: Սփիւռքի մէջ կարելի էր Հայաստանի համար ազատութիւն եւ անկախութիւն պոռալ, լաւ գիտնալով որ ոչինչ կը փոխուէր: Բայց այսօր, Հայաստանի մէջ, այդպիսի ձգտումներ կրնան ազգը կործանման առաջնորդել: Եթէ մէկ կողմէ Հայաստանի ժողովուրդը այդ վտանգէն *ետ* կեցնելու համար շահարապատուած լեզի դեղահատեր կլլեցնելու աշխատանք պիտի տարուի, բայց միւս կողմէ՝ սփիւռքի մէջ տակաւին պիտի շարունակի ազատ–անկախութեան պոչտոտը պարզապէս հաւատարիմ շարքայինները չխրտչեցնելու համար եւ Հայաստանի բարեմիտ ժողովուրդին մէջ ժողովրդականութիւն շահելու համար, մինչեւ *ե՞րբ* կարելի պիտի ըլլայ այս վտանգաւոր երկդիմի խաղը խաղալ:

Սփիւռքահայ կազմակերպութիւններու առաջնահերթ ու անկեղծ նպատակը պէտք է ըլլայ ոչ թէ ներկայ դըժբախտ կացութիւնը շահագործելով իր կազմակերպութեան ժողովրդականութիւնը աւելցնել Հայաստանէն ներս, այլ՝ պարզապէս, իր կարելին ի գործ դնել օժանդակելու Հայաստանի ժողովուրդին ու պետութեան, բարձրացնելու երկրին տնտեսական ու ընկերային մակարդակը: Եթէ այդպէս է, ուրեմն անկարելի պէտք չէ ըլլայ, Արցախի պահանջատիրութեան օրինակով, միասնական ծրագրումով մը սփիւռքի դերը ճշդելու Հայաստանի վերականգնման աշխատանքին մէջ:

«Տաղարան» Համոյթին Տգեղ Անակնկալը

Նախընտրելի պիտի ըլլար որ մեր պաշտօնական խօսքը հայրենի «Տաղարան» համոյթին մասին, ըլլար արդար դրուատիքի եւ երախտագիտութեան արտաբերման մը: Որքան փափաքելի էր ըսել թէ՝ իր առաջին ելոյթով ան ներգրաւեց մեր հայրենաբաղձ ու հայրենի ողբերգութեամբ ցաւատանջ սիրտերը: Աւելցնել նաեւ թէ ան ուրախացուց, ոգեւորեց մեզ ու հրապարակին համակեց մեր հոգիները, ինչպէս տասնամեակներ շարունակ – տակաւին մինչեւ երէկ – ըրին գոպրոս այցելած մեր հայրենի եղբայրները, ըլլան անոնք արուեստագէտներ, մարզադրասնիներ ու պատմաբաններ, կամ՝ պետական – առանձ կամ նուազ կարեւորութիւն ունեցող – ազնիւ անձնաւորութիւններ:

Բոլոր այդ մեր հարազատները, առանց որեւէ բացառութեան, գոպրոսէն հրաժեշտ կ'առնէին, հոգեպէս ու փոխագարձաբար հարստացած, գոհունակ, լաւ տպաւորութիւններ ձգելով մեր մօտ, եւ նոյնպէս լաւ յիշատակներ տանելով իրենց հետ:

Այսօր, դժբախտաբար վերապահութիւնով ու մասամբ կը շնորհաւորենք «Տաղարան»ը, որ իր առաջին ելոյթով, ստեղծեց տխուր նախընթաց մը, եւ յուսախաբ ըրաւ մեզ, մենք, որ ճշմարիտ եռանդով ողջունեցինք իր գաղութս ժամանումը (Տես՝ Սարտարապատ 11 Հոկտ. 1989 թիւը, էջ 7):

Նոյնպէս յուսախաբ եղաւ, Արժանթինի Գառլոս Լոփէս Պուլարտօ երաժշտանոցի հանդիսասրահին մէջ հաւաքուած, մեծ մասամբ հայրենակարօտ բազմութիւնը. Շատեր, որ այնքան խանդավառութեամբ կը սպասէին անոր հետ իրենց առաջին հանդիպումը, հեռացան սըրտահէն ... առանց չնորհաւորելու:

Որքան տխուր, նոյնքան ալ սգեղ անակնկալ մըն էր, համոյթին ծանուցուած յայտագրին ասարտին – խաղի բերելը հասարակութեան, եւ յատնկացս ունկնդրել տալ անոր «Խոտացի Աղջկան երգը» (Թարգ. Միքայէլ Նալբանդեանի) – ընդհանրապէս «Հայրենիք քշուած անուէր» ճանչցուած – իբրեւ Մայր Հայրենիքի պաշտօնական քայլերգ:

Ո՞վ էր նախաձեռնողը, կամ խումբին թելադրողը, ի՞նչ էր հետապնդուած նպատակը: Ինչո՞ւ այս երգը, եւ ո՛չ Հայաստանի պաշտօնական քայլերգը (Ա. Խաչատուրեանի երաժշտութեամբ:)

Եթէ այս վերջինը որոշ պատճառներու համար, ու դիտաւորութեամբ մէկդի դրուեցաւ՝ ապա ինչո՞ւ չընտրել տարբեր, աւելի պատշաճ համար՝ «երեւան–Էրեբունի»ն, կամ՝ «Մարտարապատ»ը, եւ կամ տարբեր ուրիշներ, ոգեւորիչ ու հրապարտիչ պատճառով անհատնում խմբերգներէն մին, աւելի համապատասխան հայու մարտունակութեան, պայքարի, միութեան ոգիին, եւ գոյատեւելու անխորտակելի կամքին:

Այնքան հարցումներ, որոնց պատասխանը տեղին է պահանջել: Ամէն պարագայի որեւէ խմբերգ ներկայացնել իբրեւ պետական քայլերգ՝ անչարիր է մեր իրականութեան եւ խմբերգէն սպասուած մակարդակին հետ:

Հասարակութիւնը, որ չընկատեց թէ իսկապէս խաղի ելած էր եւ թէ իսկապէս հայրենի քայլերգն է որ պիտի երգուի, համաձայն ծանուցումին, յատնկացս ունկնդրեց ո՛չ թէ քշուած ու անուէր հայրենիքը, այլ՝ նոյնպէս խաղի ելած քշուած ու անուէր ... համոյթը վատասկաւոր արուեստագէտներէ կազմուած խումբ մը, մասնագէտ՝ գուսանական երգերու, արդեօք հոգեկան ինչ տարապայման քշուածութեան մատնուած է որ՝ մեր հայրենի քայլերգը չփոթեց «Խոտացի Աղջկան երգին» հետ, հարց կու տան շատեր:

Գիտենք որ փոխուած են Հայրենիքի պայմանները: Այսօր ստուար թիւով եւ աւելի դիւրութեամբ Սփիւռք կ'այցելեն մեր հայրենի հարստութիւնը որոնք կը պատկանին գեղարուեստի, գրականն ու այլ մտաւորական բարձր բնագաւառներու: Անոնք մեզի կու գան միջնադարեան մը, այո՛, այլ՝ վայրկ մը՝ որ, ամբողջովին կը տարբերի մեր միջավայրէն:

Վատահօրէն իրենց միջավայրին մէջ հարցերը կը պահանջեն ուրիշ տարբեր ձեւով ու չափերով, որ երբեք չեն համապատասխաներ սփիւռքեան որեւէ հաւաքածի մասնութեան ու հոգեբանութեան:

Կը յարգենք մեր հայրենի եղբայրներուն իւրայատուկ, եւ անկասկած անչահախնդիր մտածելակերպը որոշ հարցերու նկատմամբ:

Մենք եւս իրաւունք ունինք իրենցմէ սպասելու որ, երբ գանուին Սփիւռքի որեւէ տարբեր միջավայրի մը մէջ, փորձեն հասկնալ հայաստանեայներով ասլի Սփիւռքին իրականութիւնը եւ յարգել տարբեր մտածելակերպ, նոյն հարցերու վերաբերող:

Վատահ ենք թէ եթէ «Տաղարան»ը գիտնար որ գաղութը միատարր չէ, եւ եթէ գիտնար թէ երաժշտանոցին մէջ կային չատեր, որոնց ո՛չ միայն հաճելի չէր, այլեւ վիրաւորական պիտի հնչէր մէկու երգին կատարումը հայրենի խումբին կողմէ՝ անկասկած պիտի զգուշանար այդ գայթակղութիւնը ստեղծելէ, եւ ակամայ չիյնար գիտակցաբար լարուած ծուղակի մը մէջ, ուր իր բարեմտութիւնը, եւ իրա՛ւ հայրենասիրութիւնը կրնան չհաղորդուիլ տարբեր նպատակներու համար:

Հայրենիքի այն է ինչ որ անոր ժողովուրդը կ'ուզէ որ ան ըլլայ: Մեր ժողովուրդը պէտք չէ ծառային անուղղի արկածախնդրութիւններու ձեռնարկելու եւ Հայրենիքը վտանգելու:

Համոզուած ենք որ «Տաղարան» իր յառաջիկայ ելոյթներով պիտի յաջողի փարատել այն ազդ տպաւորութիւնը որ ձգից մեր վրայ, եւ մենք գոհութեամբ լաւ յիշատակներով նման իր նախորդներուն:

ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏ

Անոնք որոնք Գարդու Լոբէս Պուշարտօյի անուան երաժշտանոցի սրահին մէջ ելոյթ ունեցող «Տաղարան» հայրենի երգչախումբին ասարտի քայլերը լսեցին (մեր հայրենիք թշուառ անտէր) որպէս հայրենի քաղերգ, առնուազն զարմանքով համակուեցան, որպէս աննախընթաց եւ ընդվզեցուցիչ երեւոյթ, որ երբեք չի համապատասխաներ ո՛չ հայրենի իրականութեան ոչ ալ իբր քայլերգ եռախրականացած է ան պետութեան եւ ժողովուրդին կողմէ, երբ մենք ունենք իրա՛ւ քայլերգ մը, Արամ Խաչատուրեանի յղացումը:

Գաղութս ցարդ դէմ յանդիման չէր գտնուած ճնամօրհնանակ անպատասխանատու ընթացքի մը հետ, որ մեզ արդարօրէն առաջնորդեց մտահոգուելու թէ հրապարակականութեան թողատու մթնոլորտին մէջ, կայ հոսանք մը, որ Արցախի հարցին առթած ջղագրգռութեամբ չի ծածկեր իր դժգոհութիւնն ու զայրոյթը, եւ տրամադրութիւնը, վախճանը անորոշ արկածախնդրութեան մը դիմելու:

Ոտքի՛ Հայրենիք

Մեծ հաճոյքով կարդացինք եւ անհամբեր սպասեցինք հայրենի «Տաղարան»ը մեր հին երգարուեստի մեկնաբան–արուեստագէտներու ժամանումին: Եւ ահա, անոնք չաբաթ մը ի վեր Հարաւ–Ամերիկեան հողի վրայ զանազան հայաշատ շրջաններ այցելութեան ելած են, որպէս զբօսաշրջիկ, անշուշտ իրենց մշակած եզական արուեստին հաղորդակից դարձնելով սփիւռքահայութիւնը:

Այլեւս, սովորականացած է՝ յաճախակի հանդիպումներ ունենալ հայրենիքի թէ՛ արուեստագէտ եւ թէ՛ դեկավար անձնաւորութիւններու հետ, ինչ որ հոգեկան մեծ բաւարարութիւն կուտայ բոլորիս:

Այսօր, անոնք կուգան ոչ միայն գեղարուեստական այլ նաեւ քաղաքական իրադարձութիւններու նորութիւններով, որոնք հետեւանքն են մօտ մէկուկէս տարիէ ի վեր սկսած Արցախեան պահանջատիրութեան: Թէեւ, մամուլը –ստար թէ հայկական– միշտ արձագանգ կ'ըլլայ այդ մասին, բայց անշուշտ տարբեր է ան երբ հարազատի մը կողմէ կ'ըսուի, որ դէռ նոր է հեռացեր երկրէն:

Լուրերը լաւ չեն, եւ Արցախեան հարցը կը մնայ անլոյծ, ստեղծելով անտանելի մթնոլորտ, հաղորդակցութեան եւ ընդհանրապէս պարենաւորման պաշարումը կը կազմէ: Աւորպէյճանցիները կը մատն անզիջող, հակառակ իրողութեան, որ ցայսօր իրողութեան, որ ցայսօր իրողութեան, որ դիմեն այնպիսի բռնամիջոցներու, որոնք առնուազն անմարդկային են, եւ, –ինչ որ զարմանալին է– ցարդ ոչ մէկ դրական միջոցի չէ ձեռնարկուած Քրեմլինի կողմէ, որպէսզի վերջ գտնէ այս հեռուհեռէ վտանգաւոր հանդիսացող կացութիւնը: Այլ հարց է, Արցախի պահանջքի չուրջ ստեղծուած քաղաքական տարակարծութիւնը եւ այլ հարց՝ երկու հանրապետութիւններու միջեւ եղած տարակարծութիւնները, որոնք պատճառ կրնան ըլլալ որ Մոսկուան պահպանումը, որ կ'ենթադրէ յարգել կարգ մը պայմաններ, որոնք համամիութենական տարողութիւն ունին: Այս կարգին է, երկաթգծի անարգել դարձածութիւնը, որը հանրապետութեան մը սեփականութիւնը չէ, ըստ ներքին կանոնադրութեան, այլ Խ. Միութեան:

Հոկտեմբերի սկիզբները տեղի ունեցած Քրեմլինի Գերագոյն ժողովին, ըստեղծել թէ հայկական պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ Ս.Հ.Կ.Կ. Ա. Քարտուղար Սուրէն Յարութիւնեանի, հեռացած է, առանց ասարտին սպասելու: Այս տրուած կացութիւնը չենք գիտեր որքան կարող է տեւել եւ ինչ հետեւանքներ ունենալ: Բայց այժմէյն կարելի է հետեւցնել թէ չահատը պիտի չհանդիսանան մեզ համար, մեր բոլորին միակ յոյսը հանդիսացող Հայրենիքին համար, որուն դեկավար շրջանակները երկկողմանի պայքար չղթայազերծած ըլլալ կը թուին: Աորրպէյճանցիներուն եւ Քրէմլինի դէմ: Սա վտանգաւոր երեւոյթ եւ առնուազն կ'ենթադրէ վերատեսութեան ենթարկել ցարդ տեղի ունեցած արցախեան հարցի քաղաքական յառաջընթացքը, եւ եթէ պայման է, –անկարելիի մը եւ անելի մը դիմաց– ետ քայլ ընել եւ տանիի մը համար յետադէմ անոր վաւերացումը: Ղարաքականութեան մէջ եռդարձն ու ժամանակատր համաձայնութիւնը պարտութիւն չէ, եթէ նոյնիսկ պարտութիւն ընդունուի, լաւագոյն միջոցն է ան, որ տասը յաղթանակի համազօր է: Այսպէս խնայած կ'ըլլան ծուսպատս բռնապետ բարոյական, հոգեկան եւ ֆիզիքական ուժերը:

Այն որուն կ'ուզէինք այս առթիւ անդրադառնալ, մեզ, մասնաւորաբար մեզ՝ ըսփիւռքահայերս կը չահագրգռէ եւ կը յուզէ:

Կորպաչովեան Բերեսթրոյքան՝ լաւ, բայց կլասնոստը՝ այսինքն հրապարակայնութիւնը իրմէ սպասուածը չըտուաւ մեզի: Կամ, մենք չարաչահելու աստիճան չափազանցեցինք եւ պոորթկոմմնե՞ր ունեցանք, փոխանակ խաղաղ թելադրանքներու: Հասկնալի է որ եօթանասուն տարուան բռնի ղրսպումէ մը յետոյ, տարբեր արդիւնքի մը կարելի չէր սպասել, բայց եւ այնպէս, առանց հեռանալու ողջմտութենէ եւ համահաւիքենականի շահերու պաշտպանութեան իրականութենէն, որքան ա-

(ՇԱՐ.Ը 8-ՐԴ ԷՋ)

Ոտքի՛ Հայրենիք

(ՇԱՐ. 7-ՐԴ ԷՋԷՆ)

ոնն, Հայաստան այդ հսկայ ազգին մաս կը կազմէ, տարածութեամբ ամենափոքրը, որը սակայն արժէքի մարդին մէջ անկասկած իր անդրուիչը ունի, համաշատած այլ հանրապետութիւններու հետ:

Կորպաչով, Արցախի հարցին սկիզբ առած օրն իսկ, Վիլնա կապուտիկնանին եւ Ռիգա Բալայեանին յայտնեց Ա անժամանակ էր այս պահանջքը, թէ՝ ազգամիջեան ողային հարցերու լուծումը միայն կառարուէր մօտ ապագային յատուկ յանձնաժողովներու կողմէ: Եւ, իբր այդ նկատի առնուելքան Հայաստան-Արցախ կրթական, չակութային, առեւտրական տնտեսարարութիւններուն երացումը: Արցախի հարցը նշանակուելուս, աւելի յետոյ, Գրեմլինի կողմէ իշանաւոր մը: Զգոհացանք: Ոչցեր, գործադուլներ, ճախօսութիւններ, –որոնց իքեւ բաղաձայններ չպակեցան «անկախութեան» լունդով: Ու վերջապէս այօր եկած ու յանգած ենք եւոյթի մը, որ իր լուծումը նտռել կ'աշխատի սփիւռքէն, օտար երկիրներու միջամտութեամբ ապաւինած: Սփիւռքը ոչ մէկ ուժ չունի, բացի իր բարոյական նեցուկ ըլլալու հանգամանքէն: Հայրենիքը իր հարցերը ի'նք պարտի լուծել, իր վերքերը ի'նք պարտի բժշկել, ի'ր իսկ պատկանած հսկայ Միութեան օգնութեան եւ օժանդակութեան միջոցներուն դիմելով, սկսելով քաղաքականութենէն, մինչեւ տնտեսականն ու չինարարական պահանջքները, –այս վերջինը իսկապէս կարօտ համամիութենական նիւթական օժանդակութեան, երկարաժամկէտ ադէտին առիթով–:

Ուղիղ չէ առաջնահերթը երկրորդ ատիճանի թողուլ, այսինքն՝ Լեռնիականի ադէտին դարմանումը նուազ նշանակութեան քան՝ Արցախի բնճուկին լուծման ետեւէն վազել: Կը լսենք թէ, պաշարման հետեւանքով, կառավարական գանձը հըսկայ գումարներ տրամադրած է օդի ճանապարհով պարենաւորման համար, թէ՝ նաթթի սակաւութեան հետեւանքով հազարաւոր մեքենայ անչարժութեան մատնուած են, թէ՝ ժողովուրդը սկսած է իր խնայած լումաներովը զօրավիգ կանգնել իրարու տարրական եւ անհրաժեշտ պահանջքներուն ապահովմանը: կարճ՝ կերպով մը պատերազմական վիճակ կ'ապրի Հայրենիքը երբ այդ մեծաթախս գումարներով տասը տուն, երկու դպրոց, գործարան մը աւելի կարող էինք բարձրացնել երկրաշարժէն աղիտահար վայրերուն մէջ:

Եթէ Ռիւմլին չի միջամըտեր պատշաճ չահագրգռութեամբ, բախտագուշակ ըլլալ պայման չէ ըմբռնելու համար թէ, հայ եւ ատրպէյճանական վէճը մինչեւ որոշ ատիճան մը թողած է եթէ ոչ պատահականութեան, բայց այո՛, անպայման՝ երկու հանրապետութիւններու ուժերու ցուցադրութեան եւ սպառման, առանց վտանգելու իր ներքին չահերուն, Հայաստանէ բացի:

Մեր կարծիքը, պայման է քաղաքական ճկունութիւն ունենալ: Մտաւորականութեան ազատ արտայայտութիւնը հունաւորել տրամաբանական իրաւիճակ ստեղծելու ճանապարհով: Այսինքը, զարկ տալ հանրապետութեան համար կենսական եւ չահաւէտ կապերու հաստատման՝ եւ սփիւռքէն քարիքալ-ներդրումներ ապահովել, որուն այնքան ընդունակ է այսօրուայ բերքատրոյքեան քաղաքականութիւնը: Դուրսէն ներս դրամագլուխի հոսք կարելի չէ ապահովել առանց խաղաղ ու վստահելի երկրի մը վերածելու Հայաստանը: Ժամանակն է որ տնտեսական մեծ տիպերու գաղնիք, այնպէս ինչպէս յաղողեցանք գրականութեան եւ արուեստներու մէջ եւ անոնք ոսկի տառերով արձանագրուեցան ամենուրեք: Հայը եւ Հայաստանը դառնալու է մեր դարու կենսամակարդակի նմոյշ երկիրներու կարգին: Զվերածվինք լացի եւ ողբի երկրի: Եւ, մանաւանդ չկորնչնենք մեր ոգեկան սպառազինման բարձր յատկութիւնը, զոր կրցեր ենք ձեռք բերել վեցդարեայ անհայրենիք թափառումներէ յետոյ, մեր ծոցէն ծնցնելով Դանիէլ Վարուժան մը, Զարենց մը, Խաչատրեան մը, Համբարձումեան մը, որոնք աստիճանները հանդիսացան մեր վերայրութեան ու վերակազմութեան: Վարուժան չեմորեց մեր նախնիներու փառքը, Զարենց նոր օրերու զարթօնքով ուժանակեց նորատեղ Հայրենիքը, Թաչատրեան միջազգային արժէքներու պանթէոնին մէջ հայու երաժշտական ներշնչման գագաթը բարձրացաւ, իսկ Համբարձումեանը տիեզերքին անհունութեան յատեց իր ցեղին լուսաւոր աչքերը:

Կը բաւէ՝ Զերգինք, որպէս քայլերգ «Մեր հայրենիք թուսա անտէրը» որ խաղը կը համեմատի Հայրենիք ունեցող, պետութիւն ունեցող ժողովուրդի մը, որ տէրն ու տիրականն է ողջ հայութեան: Մենք բոլորէն առաջ, մեր բարոյականը սրբագրելու կարօտ ենք: Կուրծք տալ դժուարութիւններուն, չենթադրեր նտոլ ու ողբալ: Ունենանք լաւատեսութիւն, որուն հասնելու միակ ճանապարհը խաղաղ կեցութիւնն է: Եւ ատիկա, հայրենի ժողովուրդի ու պետութեան հիմնական նպատակը կազմելու է: Քանալինք, կ'իյնանք:

Ռ.Ա.Կ. Ամերիկայի Հայ Իրաւանց Խորհուրդի Մամլոյ Հաղորդագրութիւնը

Սեպտեմբեր 22ին, Համազար Ազատական Կուսակցութեան Ամերիկայի Հայ Իրաւանց Խորհուրդը երկու ընոց մամլոյ հաղորդագրութիւն մը հրապարակած , զայն ցրուելով Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու ուսիշագոյն օրաթերթերուն եւ հաստատիչ կայաններուն:

Սոյն հաղորդագրութեան չէ կ'անդրադառնայ Հայկական ՍՀ Գերագոյն Խորհուրդի նիստերէն 16ի արտակարգ նտոին, եւ հոն առնուած խաւոր որոշումներուն, ոնց մասին անդրադարձած ը արդէն քովի սիւնակներուն մէջ: Հաղորդագրութեան առարտին, հայ ժողովուրդին ցասումը կը յայտնի խորհրդային կառավարութեան կեդրոնական լրատուութեան խեղաթիւրումներու դէմ, որոնք Հայաստանի ու Լեռնային ղարաղաղի հարցերը չեն ներկայացներ առարկայականօրէն:

Այս պատճառով, Հայաստանի գերագոյն խորհուրդէն ետոյ մինչեւ արտասահմանեան կազմակերպութիւններ, հաստատութիւններ, իհնց բողոքը կը ներկայացնեն ՄԱՀՄ կեդրոնական կառավարութեան, ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարին ու Մ. Նահանգներու պետութեան: Սեպտեմբեր 21ին, «նիւ Եորք Թայմզ»ի լման էջ մը յատկացուած էր ծանուցումին՝ Ամերիկայի հայկական գլխաւոր կազմակերպութեանց կողմէ կատարուած դիմումի մը՝ ուղղուած խորհրդային արտաքին գործոց նախարար է. Շեվարտնաձէի, որ Սեպտեմբեր 20էն սկսեալ այցելութեամբ Մ. Նահանգներ կը գտնուէր, կարեւոր հանդիպումներ ունենալով նախագահ Գուչի եւ պետական քարտուղար ձէյմս Գէյքերի հետ:

Այս կոչին մէջ, որ վերագրուած էր «Ամէն օր հայ մը կը սպանուի Ատրպէյճանի ու Լեռնային Ղարաբաղի մէջ», անդրադարձում կը կատարէր վերջին մէկ ու կէս տարուան իրադարձութեանց Արցախի մէջ: Թէեւ Լեռնային Ղարաբաղը տարպէյճանական իշխանութիւնէն անցած էր Մոսկուայի հսկայ կշիռին տակ, ատրպէյճանցիները անտեսելով վարչական այս փոփոխութիւնը, հայածանքի կ'ենթարկէին Ատրպէյճանի մէջ ընկող աւելի քան կէս միլիոն հայ բնակչութիւնը, կազմակերպած էին Սումկայիթի ըսպանդը, փախուստի մատնած էին աւելի քան 200,000 հայեր Ատրպէյճանէն, տնտեսական պաշարումի ենթարկած էին Արցախն ու Հայաստանը, վանտալական յարձակումներ գործելով Լեռնային Ղարաբաղի բնակչութեան եւ Հայաստանի սահմանային երթեւեկութեան վրայ:

Դիմում-կոչը կը պահանջէր՝

- Պահպանել Ատրպէյճանի հայաբնակչութեան կեանքը եւ ինչքերը:
- Վերջ տալ Արցախի պաշարումին:
- Վերահաստատել պարենաւորման եւ երկրաշարժի աղէտեալ գօտիին համար ուղարկուած իրեղէններու ապահով անցքը Ատրպէյճանի վրայով դէպի Հայաստան:
- Հրապարակել ճատուկ ճանճախոտաբին տեղեկագիրը Արցախի ապագայ գոյավիճակի մասին:
- Ուղղել սթալինեան 1923ի եւ 1929ի անարդար որոշումները՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հայաստանին անջատումին վերաբերեալ:
- Ցարգել միջազգային սկզբունքը՝ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդի ինքնորոշման իրաւունքին:

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը Կը Կազմէ Յանձնաժողով Մը Ուսումնասիրելու Համար Ռուս-Թրքական Համաձայնութեան Օրինականութիւնը

Սեպտեմբեր 23ին Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի արտակարգ նստաշրջանը շարունակուեցաւ, հինգօրեայ ընդհատումէ ետոյ: Բացումը կատարուած էր 16 Սեպտեմբերին եւ նիստերը տեւած էին երկու օր:

Մեկնելով Արցախի հարցին ուղղութեամբ Գերագոյն Խորհուրդի որոշումի 3րդ կէտէն, Գերագոյն Խորհուրդը ստեղծեց 1921 թուականի Մարտ 16ի ռուս-թրքական պայմանագիրը օրինականութիւնն ուսումնասիրող յանձնաժողով մը, որուն մաս կազմեցին պատմաբաններ, ընկերաբաններ, Խորհրդայինի եւ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդներու երեսփոխաններ:

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի որոշումները, որպէս առաջարկութիւն ներկայացած էին Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին:

Ռուս թրքական վերոնշեալ «բարեկամութեան համաձայնութիւնները» վերատեսութեան ենթարկելու հարցը արծարծուած էր Սեպտեմբեր 9–10 Երեւանի Սունդուկեանի անուան Ակադեմական Թատրոնին մէջ գումարուած հայ մտաւորականներու եւ գործիչներու համաժողովի ընթացքին:

Մարտ 16ի Ռուս-թրքական պայմանագիրը ստորագրուեցաւ երբ Դաշնակցութիւնը «Փետրուարեան Յեղափոխութեամբ» իշխանութեան տիրացաւ, գոր պահեց 45 օր…:

Ստորեւ պայմանագիրին 3րդ յօդուածը, որ կը վերաբերի Նախիջեւանի ճակատագիրին:–

ՅՕԴ. 3.- Երկու Պարմանատրուող կողմերը համաձայն են, որ Նախիջեւանի մարզը՝ այս Պայմանագրի 1ին (Գ) յաւելուածի մէջ նշուած սահմանագիծով կազմէ ինքնավար շրջան՝ Ատրպէյճանի խնամակալութեան տակ, պայմանով որ Ատրպէյճանը այս խնամակալութիւնը երրորդ պետութեան մը չի զիջի:

Թուրքիոյ, Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի պատուիրակութիւններէն կազմուած յանձնաժողովը կը ճշտէ Նախիջեւանի հողամասի նահանգիկը կազմող գօտիի՝ արեւելքէն Արաքսի հունի եւ արեւմուտքէն Դազնա (8829) - Վեդի-տաղ (4121) - Բազարդիք (6587) - Քիոմուրլու-տաղ (6980) լեռներու վրայէն անցնող գիծի մէջ պարփակուած հողամասին սահմանագիծը, որ կը սկսի Քիոմուրլու-տաղ (6980 լեռնէն, յետոյ կ'անցնի Սերայ Պոյաք լերան վրայէն դէպի Արարատ կայարանը եւ կը վերջանայ Քարասունի եւ Արաքսի խաչաձեւման տեղը:

Լեզուաբան ու Հայագէտ Փրոֆ. Տոքթ. Սամուէլ Անթոսեանի եւ Տիկնոջ Ռոսային Ի Պատիւ Սարքուած Երեկոյթը

Երեքշաբթի, 10 Հոկտեմբերի ժամը 21-ին տեղւոյս Հ.Բ.Ը.Մ.ի Կեդրոնին մէջ ընտրանի բազմութեան մը ներկայութեան -կազմուած Միութեան վարչականներէ, Մարի Մանուկեան Հաստատութեան ուսուցչական կազմէն եւ բարեկամներէ- տեղի ունեցաւ դասախօսական գեղեցիկ երեկոյթ մը:

Բարեկամական, սիրալիր ու խանդավառ մթնոլորտի մէջ Պրն. Յովսէփ Եուսէֆեան, Հ.Բ.Ը. Միութեան Կեդր. Վարչութեան անդամ, պատշաճ ու դիպուկ ներածականով մը ներկայացուց Բարեգործականի հայապահպանման գծով տարած վիթխարի գործերը:

«Հոն ուր կայ հայ բազմութիւն՝ կայ անպայման Բարեգործականը, որ Սփիւռքի բոլոր (հին թէ նորաստեղծ) հայ գաղթօճախներուն մէջ -առընթեր իր բարեսիրական գործերուն- եղած է, ու կը մնայ նախաձեռնողը հայ դպրոցներու շինութեան, հայ կարօտեալ դպրոցականներու հոգածութեան, հայապահպանման հետապնդումին ու հայ մշակոյթի տարածման»:

Ապա՝ տուաւ կենսագրական կարեւոր գիծերը օրուան բանախօս՝ Փրոֆ. Տոքթ. Սամուէլ Անթոսեանի եւ ազնուափայլ Տիկնոջ Ռոսայի:

Բացատրելով ամոլին առաքելութիւնը Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մարի Մանուկեան Կրթական Հաստատութեան մէջ՝ ըսաւ թէ անոնք եկած են օգնելու որ հայեցի մակարդակը ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ աշակերտներուն, արձանագրէ ակնկալուած վերելքը:

Շատ համեստ, եւ առանց հռետորական ու ներգործական տպաւորութիւններ փնտռելու՝ Հայրենի լեզուաբանը, ըսաւ թէ իր «առաքելութիւնը պիտի ըլլայ սատար ու խթան հանդիսանալ կրթական հաստատութեան հայեցի մակարդակին վերելքին: Որեւէ ճիգ պիտի չըխնայուի հայերէնի ուսուցիչներուն, դասընթացքներուն, ու նաեւ աշակերտութեան, օգտակար հանդիսանալու, որպէսզի մեծասքանչը ստանայ իր համապատասխան կարեւորութիւնը:

Պարզ ու սահուն ոճով, մաքուր, վճիտ ու մատչելի արեւմտահայերէնով, ու մանաւանդ՝ ներհուն բովանդակութեամբ, Տոքթ. Անթոսեան խօսեցաւ մէկ ժամ եւ աւելի տեւողութեամբ, հայապահպանումի գծով Բարեգործականի երախտաւոր ու արդիւնաբեր գործունէութեան, Սփիւռքի (դպրոց, եկեղեցի, կազմակերպութիւններ ու միութիւններ), Հայրենիքի, Արցախի եւ հայութիւնը յուզող այլ նիւթերու շուրջ, զորս ներկաները ունկնդրեցին մեծ հետաքրքրութեամբ:

Հայրենի բանասէրը, գիտակ սփիւռքի իրականութեան, ըսաւ թէ «Սփիւռքը կը հետապնդէ գերագոյն երկու գլխաւոր նպատակներ՝.

ա- Հայը՝ հայ պահել. ինչ որ կ'ենթադրէ նուիրական ճիգեր, անխոնջ աշխատանք ու հետեւողականութիւն, շեշտելով թէ «հայապահպանումը կարելի չէ արդիւնաբեր գործի վերածել առանց հայերէն լեզուին:

«Պիտի առարկուի թէ կան մեծ թիւով հայեր որոնք առանց իրենց մայրենի լեզուն գիտնալու, շատ աւելի լաւ հայեր են քան շատեր՝ որոնք լաւ հայերէն գիտեն»: «Բայց եւ այնպէս այս երեւոյթը կարելի չէ նկատել իբրեւ ընդհանրական եւ ամրակուռ սկզբունք» ընդգծեց սիրելի դասախօսը:

«Եթէ այս հանգամանքի հայեր -մայրենի լեզուին անհաղորդ- կը շարունակեն հայ մնալ՝ ապա շնորհիւ հայ մշակոյթը, լեզուն, բարքերը ու աւանդութիւնները պահող հայ դպրոցին ու եկեղեցիին է»:

բ- Անհրաժեշտ է բոլորուիլ Հայրենիքին շուրջ, մնալ Հայրենիքին հետ ու կողքին միշտ, նոյնիսկ եթէ սխալի Հայրենիքը: Որովհետեւ առանց Հայրենիքի՝ Սփիւռքը կը կորսնցնէ իր իմաստը, կը կորսնցնէ նաեւ իր ազգային հպարտութեան ու արժանապատուութեան ամենէ էական շարժառիթները:

գ- Սփիւռքը երբեք մտահան չի կրնար ընել այս երկու պայմանները վերջին հաշուով գերագոյն նպատակ ունենալով հայութեան համախմբումը ամբողջական Հայրենիքի մէջ: Այս սրբազան տեսիլ մըն է (Րաֆֆիով սկսած) որուն իրականացումը դժուարին, թէկուզ անկարելի է: Բայց եւ այնպէս խոր հաւատքով, համոզումով եւ մեր առօրեայ գործերով պարտինք աշխատիլ ի խնդիր անոր վառ մնալուն՝ սերունդէ սերունդ ապահով փոխանցումին:

Յետ դասախօսութեան՝ տեղի ունեցաւ շահեկան հարցազրոյց մը Արցախեան պահանջատիրութեան ու պայքարին, ինչպէս նաեւ այլ ազգային այժմէական հարցերու շուրջ, որոնց բանախօսը պատասխանեց յըստակ ու գոհացուցիչ կերպով մանաւանդ անդրադառնալով Հայրենի ժողովուրդին անխառն հայրենասիրութեան: Ինչ կը վերաբերի արտագաղթին՝ Տոքթ. Անթոսեան ըսաւ թէ 1946ի ներգաղթին՝ հայ ներգաղթողը տուժեց ստալինեան շրջանի դաժանութիւններէն, հալածանքներէն եւ այլ զրկանքներէն, բայց՝ Հայրենիքը օգտուեցաւ: Մինչ, այսօր, Հայրենիքէն արտագաղթողը նիւթապէս կ'օգտուի, բայց Հայրենիքն է որ կը տուժէ:

Արցախեան Պայքարի դըրական արդիւնքներէն մին հետեւեալն է:

Աւելի քան 200 հազար մահմետական ազերիներ հեռացան Հայաստանէն. Տըրւած ըլլալով որ անոնք բազմածին են, շուրջ 50 տարի յետոյ պիտի դառնային հայրենի ժողովուրդին թիւին կէսը: Մինչ հայերս սակաւածին ենք: Սերնդագործութեան կարեւորութեան իբրեւ լաւագոյն օրինակ՝ յիշեց Յովհաննէս Շիրազի երկրորդ ամուսնութենէն սերած 7 զաւակները:

Միւս կողմէ յայտնեց թէ այդ բազմածին ազերիներու կիները ըստ Խ. Միութեան օրէնքներուն՝ թոշակ կը ստանային հայրենի պետութենէն. եւ հայրենի թերթերուն մէջ իրենց անունները լոյս կը տեսնէին իբրեւ «հերոսուհիներ». Այդ բոլորը պատմութիւն է այժմ:

Իսկ Ատրպէյճանէն Հայաստան գաղթող հայերը, ապահայացած, մանաւոր խնամք կը ստանան եւ հայրենի դասընթացքներու կը հետեւին:

Նախքան ընդունելութեան ընթացք տրուիլը Պրն. Ռուբէն Քէշիշեան (Ընդ. քարտուղար տեղւոյս Հ.Բ.Ը.Մ.ի) ծանուցանեց թէ կարեւոր պատուիրակութիւն մը -բաղկացած՝ Պրն. Յովսէփ Եուսէֆեանի (Բարեգործականի Կեդր. Վարչութեան անդամ), Պրն. Վահրամ Հայրապետեանի (տեղւոյս Հ.Բ.Ը.Մ.ի ատենապետ), եւ Պրն. Կարպիս Մալխասեանի (նախկին ատենապետ)- պիտի մեկնի Պրազիլ, Պրն. Նահապետ Նահապետեան եւ Պրն. Աւետիս Պարսամեան համապատասխանօրէն պատւոյ Ատենապետ եւ Ատենապետ Թ.Մ.Մ.ի Հարաւ Ամերիկայի Շրջ. Վարչութեան պիտի ներկայացնեն կազմակերպութիւնս. (ԽՄԲ.), ուր պիտի մասնակցին Սան Փաուլոյի Հ.Բ.Ը.Մ.ի հիմնադրութեան 25 Ամեակի եռօրեայ հանդիսութիւններուն, ապա Կիպրոս, ուր պիտի մասնակցին Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մելգոնեան Կրթ. Հաստատութեան նորակառոյց համալիրին եւ Նիկոսիոյ մասնաժողովի նոր ակումբին, բացման եռօրեայ հանդիսութիւններուն:

Ընդունելութիւնը (lunch) առիթ ընծայեց որ ներկաները մինչեւ ուշ գիշեր շարունակեն իրենց կարծիքի փոխանակութիւնները առողջ ու սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ:

Ն.Գ.

Հայրենի Նախարարը Մեծ Հետաքրքրութիւն Կը Ցուցաբերէ A.I.A.-ի Հանդէպ

Հայ Դատի ի մասնաւորի Հայ Ցեղասպանութեան ճանաչման ի խնդիր A.I.A.ի (Հայ Միջ-Միութենական Խորհուրդ) հեղինակաւոր եւ արդիւնաբեր գործունէութիւնը հետաքրքրութեան նիւթն եղաւ Հայրենի Արտաքին Գործոց Նախարար՝ Պրն. Անաթոլի Մկրտիչեանին:

Կիրակի Հոկտեմբեր 1-ի առաւօտուն տեղւոյս Հ.Բ.Ը. Միութեան տան մէջ, շատ ջերմ հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Հայրենի հիւրին եւ Հայ Դատը հետապնդող երախտաւոր հաստատութեան միջեւ:

Պատեհ առիթ մը ստեղծուած էր A.I.A.ի համար, որպէսզի Հայրենի հիւրին տեղեկացնէ իր ցարդ կատարած ազգօգուտ աշխատանքը, ներկայի գործերը ինչպէս նաեւ ապագայի ծրագիրներն ու հետագայ պատուէրները:

Գեղեցիկ հնարաւորութիւն մը նաեւ դրական ու շինիչ գաղափարներու եւ հեղինակաւոր կարծիքներու փոխանակութեան համար, առողջ ու սիրալիր մթնոլորտի մէջ, որ հաստատութեան ղեկավարները գիտցան լաւագոյնս օգտագործել:

A.I.A.ի Ընդ. Քարտուղար, եւ տեղւոյս Հ.Բ.Ը. Միութեան փոխ-ատենապետ Ընկ. Հայկ Շահինեան նախ ներկայացուց իր վարչական աշխատակիցները, եւ ապա՝ խանդավառ հետապնդուած, խօսեցաւ բարձրօրէն հայանպաստ ու նուիրական նպատակներուն մասին. խոր Պրն. Մկրտիչեան, Անուն թէ եւ Հայ Ցեղասպանութեան ճանաչման գծով իրագործուած մէկ առ մէկ նուաճումները, փաստացի եւ փաստական տուեալներու հիման վրայ. մատնանշեց ցարդ ձեռքբերուած յաջողութիւնները օտար պետական իշխանութիւններու մօտ, թէ՝ միջազգային համագումարներու առջեւ մասնաւորապէս ծանրանալով հաստատութեան Արժանիքին կատարուած ճանաչումը Հայ Ցեղասպանութեան, երեսփոխանական թէ ծերակուտական զոյգ խորհուրդներուն կողմէ:

Հայրենի նախարարը, յարգուած ուշադրութեամբ արձանագրելէ յետոյ, տրուած տեղեկութիւնները, բացատրութիւններն ու լուսաբանութիւնները, շնորհաւորեց A.I.A.ն իր նուիրական առաքելութեան համար:

Հետեւեցաւ շահեկան հարցազրոյց մը, ուր եղան թելադրութիւններ որոնց հայրենի հիւրը մասնակցեցաւ իր շինիչ կարծիքներով:

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Պիղատո՞ս Թէ Մաքիավելլի...

«ՊԱՅՔԱՐ»

Խորհրդային Միութեան Նախագահ եւ երկրին Համայնավար Կուսակցութեան Ա. Քարտուղար Պրն. Միխայիլ Կորպաչով յաղթական դուրս գալ Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի վերջին համագումարէն, Քաղբիւրոյի կազմէն դուրս նետուիլ նաեւ հինգ անդամներ: Որքան փշոտ եւ անկոխ ճամբի երկրին կացութիւնը եւ Փերեսթրոյքայի առողջութիւնը, նայելով հասունացող անհանգիստ կայ այլեւս – քանի բազմիցս երկնուեցաւ երեւոյթը – որ կրանոսքի հայրը տագնապին դուրս պիտի կրկ ունկի երթասարդ, զօրացած եւ տիրական:

Այնքան երազխիք մը չկ, սակայն, որ Հայաստան չդգնուի տակի եւ պատերազմի սեմին, ու կամ՝ Պրն. Կորպաչովի հանգիստ խանգարուի: Թէ Խ. Միութեան այդ հարաւային հանրապետութեան երեք միլիոնէ աւելի բնակչութիւնը եւ Ասորպէյճանի մէջ գտնուող Արցախի Ինքնավար Մարզին 150,000 բնիկ հայերը զրկուած են ամէն ինչէ, նոյնիսկ նուազագոյն օրական երկրաւորակներ ստանալու հարկութիւններէն եւ կամ հիւանդատար էտերներուն անհրաժեշտ վառելանիւթէն՝ որովհետեւ խորհրդային երթեւեկութեան մաս կազմող ուրիշ հանրապետութիւն մը փակած է անուռնդի եւ չնչառութեան բոլոր խողովակները՝ անշուշտ ցասկի երեւոյթ մը չի պարզ, որուն դիմաց սակայն բոլորովին անզօր չի թուի երեւալ իր երկրին եւ աշխարհի ճակատագրին մասին մտահոգ եւ վարգոյն վարդրգռիչներ խոստացող Քրեմլինի ամենազօր դիւանապետը:

Եթէ Մոսկուա չի չարուհակէ դիտողի դիրքը պահել Խորհրդային Ժողովրդավարութեան անունէր եւ չնչերակը խափանող Ոճրագործութեան նկատմամբ, եւ արդի իր հուժկու քաշը չի՞կշեռներ ազերի ոճրագործներու գլխուն՝ ցոյց կուտայ կամ իր անհնազանդ անզօրութիւնը եւ կամ՝ անհաւատալի մեղսակցութիւնը: Պիղատո՞ս Թէ Մաքիավելլի: Վատահօրէն երկուքին մէկ նորօրինակ բազադրութիւնը, արդիական երեւոյթով:

Աչքն հայ յոյս ունէր, որ Սեպտեմբեր 18–19ին կայացած Համայնավար Կուսակցութեան 500 մեծամեծներուն կենտրոնի համագումարը վերջ պիտի դներ Հայաստանի եւ Արցախի ժողովրդային կացութեան եւ ազգապարութեան հետեւող օրինական ազդու միջոցներով պիտի յաջողէր կատարել գոնէ Միութեան մայր ճամբաներուն – կենսական երակներուն – կանոնաւոր աշխատանքը ապահովող եւ հակող երթեւեկի ոտնձգութեան պաշտօնը այս մէկն ալ չուզեց կատարել Պրն. Կորպաչով, որուն խստաբերբ նայուածքը ուղղուած էր Գալթեան երիւներուն ուղղութեամբ: Խորհրդային Միութեան գերկավարը չվարանեցաւ իր սպառնալից մատը ճօճել, ի կարգ հրաւիրելու համար ամէն կարգի «արկածախնդիրներ»: Մաքիաւելիականութեան տարափի մը տակ, Նախագահը ազգապարեց. «Հարցը ուղղակիօրէն պիտի դնեմ. պիտի ետ չկենաք բոլոր խնդիրները հաղաքական միջոցներով լուծելէ, սակայն ուր որ կացութեան սրութիւնը կը պահանջէ, երբ որ սպառնալիք մը ծագի մարդոց կեանքին եւ ապահովութեան՝ վճռակատրէն պիտի գործենք, գործածելով օրէնքին ամբողջ ուժը»: Ու՝ «Ձեզ կրնար անիշխանութիւնը թոյլատրել, ու նաեւ անկ. աւելին՝ արիւնահեղութիւնը»:

Կովկասի մէջ, աւելի ձիշդ Ադրբէյճանի մէջ ոչ միայն արիւնահեղութիւն կայ, անմեղ հայերու սպանութիւններ եւ խոշտանգումներ, ոչ միայն Հայաստանի սահմանները կը բըռնաբարուին ազերի ոճրագործներու կողմէ, այլեւ Խորհրդային Ազդրբէյճանի Համայնավար իշխանութիւնները են որ սարսափելի որոշումով մը երկու ամիսէ ի վեր չրջափակումի ենթարկած են Խորհրդային Հայաստանը, սակայն Պրն. Կորպաչով կը չարունակէ ոչ միայն թոյլատրել անիշխանութիւնը եւ արիւնապղութիւնը, այլեւ ոչինչ կ'ընէ քակելու համար Հայաստանի վիզը սեղմող ազերի-թուրք չղթան: Իսկ վերջին հեռագրալարերը կը հաղորդեն, որ Նախագահ Կորպաչով 48 ժամ պայմանաժամ տուած է, որ երկու հանրապետութիւնները լուծեն իրենց հարցերը եւ վերջ տրուի Հայաստանի չրջափակումին:

Կորպաչովի վերոգրեալ վճռական ազդարարութեան էր հակասէ իր ներքին Գորբոչով Նախարար Պաքաթինի յայտարարութիւնը, ճիշդ նոյն բեմէն: Այս վերջինն համաձայն, կառավարութիւնը, ռասիկանութիւնը, բանակը եւ կեդրոնական Գործադիր իշխանութիւնները ոչինչ երկնան (?) ընել նման կացութեան մը պարագային, քանի, բան այս նախարարին յայտարարութեան, «եթէ միեւնոյն կուսակցութեան անդամները, որոնք կը բաժնեն նոյն գաղափարաբանութիւնը եւ նոյն դրօշակը – միջազգայնական – իրարու միջեւ չեն կրնար համաձայնիլ (...), ոչ ներքին զօրքերը (իմա՛ մասնաւոր զրահիչ չոկտաները: Խ.:) եւ ոչ ալ որեւէ բանակ օգտակար կրնան ըլլալ»: Ու Պրն. Պաքաթին, որուն պաշտօնն է ուժի գործածումը ամէն անգամ որ անոր անհրաժեշտութիւնը ծագի, յանկարծ կը հագնի քահանայի սքեմը բարոյախօսելու համար. «Միջ-համայնքային հակամարտութիւններուն բանալին պէտք է գտնել ընկերային եւ մշակութային կալուածներուն մէջ, ինչպէս նաեւ բարոյական եւ ոգեկան նպատակներու որոնման մէջ»:

Բնական է, ոչ ոք տեղւոյն վրայ Պրն. Պաքաթինի պատասխանեց, որ մէկ կամ միւս կողմին մօտ ... «բարոյական եւ ոգեկան նպատակներու» բացակայութեան պարագային ի՞նչ պիտի ընէ Մոսկուա: Հարց է նաեւ թէ ի՞նչ բանի կը ծառայեն ոստիկանութիւնը եւ Պրն. Պաքաթին, որուն – նուագագոյն ըսելու համար – պաշտօն պէտք է տրուի մանկապարտէզի մը մէջ:

Սակայն լրջանանք. Պաքաթինի բեռնով դարձեալ Քրեմլինն է, որ իր ձեռնածալ քաղաքականութեամբ կ'ուզէ Արցախի հարցը փոխեցնել, Հայաստանի ժողովուրդին յետ-երկրաշարժային մնացած կորովը եւ մարտունակութեան յետին ուժերն ալ սպառել, որպէսզի յետոյ ողորմածաբար բանայ դռները հացի ճամբուն:

Իսկ այս բոլորին հակառակ, եթէ հայութիւնը դեռ ծունկի չգայ, եւ ինքնապաշտպանութեան յուսահատ չարժումով մը դիմէ զինեալ պայքարի, այդ պարագային ան ինքզինք պիտի գտնէ իր առջեւ բացուած ծուղակի մէջ, եւ առիթը ընծայած պիտի ըլլայ, որ Մոսկուա միջամտէ ի գնաս Հայաստանի:

Ամէն պարագայի, Մոսկուա մասամբ հասած է արդէն իր նպատակին, քանի Սուրէն Յարութիւնեան Պաքաթինեանի բարձրաթռիչքին առջեւ իր ունեցած ելոյթին մէջ, ամրողջովին մոռցած է Արցախը Հայաստանին վերամիացնելու պահանջը, ու Մոսկուայէն միայն կը խնդրէ որ Մարզը կապէ ուղղակի իրեն: Յարութիւնեանի ելոյթը բազմակողմանի չհեհնութիւն մը կը ներկայացնէ: Հոն ցոյց կը տրուին Խ. Միութեան վիրաւոր եւ դէտեղ գտնուի եւ Հայաստանի տագնապալի կացութեան մասին, մեծապէս նպաստելու սոյն յատկացումի քուէարկումին:

Կը մնայ որ Մերակոյտ Ներկայացուցիչներու Տան խառն յանձնախումբը վերջնականապէս որոշդրէ հինգ միլիոն տոլարի յատկացումը:

թերի հիմնական կէտերը, առանց որոնց սրբագրութեան կարելի չէ խօսիլ ինքնավարութեան, ժողովուրդներու եւ ազգութիւններու արդարութեան մասին: Ցաւութիւնեանի համաձայն, Մոսկուա պէտք է նոյնիսկ վերամեկնաբանէ եւ ճշդէ պետականութեան տարաստատորոգելիները, որպէսզի Խ. Ռուսիան չնոյնանայ կեդրոնին եւ Քրեմլինի հետ:

Կը խորհինք որ Պաքուի միջոցով եւ թուրք-պարէնեռու ձեռքով Մոսկուա պատգամ մը ուղարկեց հայերուն, որոնք անուշտ Մեծ Եղեռնի օրերուն նման անսուաղութենէ պիտի չմեռնին, ոչ ալ Հանրապետութեան ըրջանին օրերուն նման երեւանի փողոցներուն մէջ պիտի հաւաքուին հայերու սովահար դիակները, որքան ալ վերջին դէպքերը մեր յիշողութեան մէջ գառնօրէն վերակենդանացուցած ըլլան 1915–1920 թուականներու ողբերգութիւնները:

Մենք ստացանք պատգամը. հասկցանք. պատմութենէն նոր դաս մըն ալ քաղեցինք, սեպելով որ դեռ պէտքը ունէինք անոր: Ահկ հոք մեզի կը մնայ մեր քաղաքականութիւնը գծել միշտ եւ միայն նկատի առնելով մեր տկարութիւնը՝ մեր ոյժին կողքին, առանց թերագնահատելու կամ գերգնահատելու անոնցմէ մէկը: Մեր միակ եւ վճռական բարեկամութիւնը եւ գաղափարապահպանութիւնը չդիտեց ստորադասուհութեան եւ ազգուրացութեան հետ, ամէնէն չատ ինքն իր ձեռքով իրենց հասցնելով մեծագոյն վնասները:

Պէտք է հասունանք քաղաքականապէս, ու սորվինք, մանաւանդ, ուրիշին բարոյական դասեր ծախելու արուեստը, մեզի վերապահելով մնացեալը...:

Ծերակոյտը U$S 5,000,000 Կը Քուէարկէ Հայաստանի Աղէտեալներուն

Մ. Նահանգներու Մերակոյտի հանրապետական փոքրամասնութեան առաջնորդ Ռոպըրթ Տոլի նախաձեռնութեամբ, թիւ 2939 որոշումագիրին մէջ առաջարկուեցաւ բարեփոխութիւն, որուն իբրեւ արդիւնք հինգ միլիոն տոլարի առանձին յատկացում մը միաձայնութեամբ որոշուեցաւ կատարել Հայաստանի երկրաշարժի աղէտեալներուն:

Գումարը պիտի չյանձնուի Խ. Միութեան կամ Հայաստանի կառավարութեանց, այլ ուղղակի պիտի յատկացուի մարդկայնական նպատակներու, բժշկական խըմնամքի, մանկավարժական եւ արհեստագիտական վարժութեանց:

Վերոյիշեալ որոշումագիրը պիտի փոխանցուի Ներկայացուցիչներու Տան ու Մերակոյտի խառն յանձնախումբի մը, որ պիտի փորձէ համաձայնութեան եզր մը գտնել երկու մարմիններու տեսակէտներուն միջեւ յիշեալ որոշումագրին նկատմամբ: Եթէ տարակարծութիւնները մնան, 1990ի տրեկան պիւտճէի գործադրութիւնը պիտի առկախուի, կամ ենթարկուի նախագահական վեթոյի:

Թէեւ ամերիկեան կազմակերպութիւններ եւ անհատ քաղաքացիներ 45 միլիոն տոլար, իսկ պետութիւնը՝ 4.4 միլիոն տոլարի օժանդակութիւններ կատարած էին Հայաստանի երկրաշարժի վաղորդայնին, Տոլի ակնատեսի վկայութիւնները ա-

«Իմ Արմատները Ինձ Կանչում Են...»

Երեւանը այն քաղաքամայրն է որ խիստ ձմեռ ունենալով հանդերձ փողոցները միշտ լեցուն են ծաղկավաճառներով, եւ կարմիր վարդ կարելի է նուիրել նոյնիսկ Դեկտեմբերի կէսին...: Ծաղիկ սիրող ժողովուրդ ենք հայերս: Գարնան սկիզբը մարդիկ կը բարձրանան լեռնային շրջաններ, ճնճղուկ եմ իրենց նրբագեղ գլուխը բարձրացուցած ճնճղուկները հաւաքելու եւ փունջեր կազմելով քաղաք բերելու թարմ ու գեղեցկագոյն գարնան խորհրդանիշը: Այստեղ կարելի է գտնել մեր ազգային գոյատեւման գերագոյն իմաստը՝ դարաւոր համբերութիւն, գուրգուրանք ազգային հոգեմտաւոր արժէքներու նկատմամբ եւ կենսասիրութիւն:

Օգոստոս 17-ին Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը հաւաքուած կիպրահայերս սրտառուչ անհամբերութեամբ կը սպասէինք հայրենիէն ժամանող 46 պարմանի-պարմանուհիները իրենց 4 դեկավարներով, որոնք հիւրը պիտի ըլլային կիպրահայ համայնքին: Մեր ժողովուրդի խստաշունչ ձըմեռէն եմ ճնճղուկներու փունջ մըն էին անոնք մեզի համար՝ մեր ժողովուրդի գարնան ու կեանքի խորհրդանիշը:

Ուզախառն ուրախութեան պահ էր... հին հարազատներու ջերմութեամբ եւ երկար կարօտի ու սպասումի անհամբերութեամբ լեցուն էին ողջագուրումները: Հայոց յատուկ մեծահոգութիւնը եւ սրտբացութիւնը դրսեւորուած էին այս թանկագին երեխաներուն մէջ, որոնք վշտի ընդերքէն բարձրանալով կենսաժպիտ երեսներով եւ հանդիսման ուրախութեամբ մէկական մեխակ կը նուիրէին իրենց սրտատրոփ սպասողներուն:

Յաջորդող վայրկեաններ, ժամերն ու օրերը մէջ ընդ մէջ հիւսուելով դարձան անմոռանալի ստեղծագործութիւն որ իր յատուկ տեղը գտաւ իւրաքանչիւրի հոգիի անմոռնմելի անկիւնին մէջ: Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը հայրենի պարմանի-պարմանուհիներու կեցութեամբ ստացաւ իւրայատուկ ջերմութիւն: Հայկական լեռնաշխարհի վարար աղբիւրներու թարմութիւնը, դարաւոր հողի ներծծած թախիծը, միաժամանակ կենարար եւ անփոխարինելի ո՛ւժը կերտել էին այս զարմանահրաշ հայկական աչքերը, որոնք դէպի իրենց ներգրաւելու ուժով ամէն օր այնտեղ կը համախմբէին հայրենի կարօտով ապրող հայերը; ամէն վայրկեան եւ ինչ մը աւելի իրենցմով հայրենիքին հաղորդակից դառնալու անհուն ցանկութեամբ:

Հայրենի երիտասարդները շրջապտոյտներ կատարեցին կղզիին ծովափնեայ քաղաքները՝ Լիմասոլ Պաֆոս, Լառնագա, այնտեղ հիւրընկալուելով տեղաբնակ հայերու կողմէ: Աֆրոտիթիի ծընընդավայրը իր հնութիւններով, պատմական թանգարաններով ու պատկերասրահներով զարմացուց եւ միաժամանակ հիացուց: Անոնք տեսան գեղեցիկ կիպրոսը երկուքի բաժնող սահմանը, եւ զգացին հայ ժողովուրդին բախտակից կիպրացի ժողովուրդի ցաւը եւ արդար պայքարը:

Խումբը Լառնագա եղած օրը հիւրընկալուեցաւ կիպրահայ համայնքի պետական ներկայացուցիչ Պրն. Արամ եւ Տիկին Գալայճեանեաններու կողմէ: Գեղեցիկ զուգադիպութեամբ այդ օրը կը համընկնէր Լեռնականացի Նաւիրհի տարեդարձին: Ընտանիքի տարեդարձին: Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մէջ անոնք ապրումները յուզախառն ձուլուեցան ամենազօր երգի՛ հնչիւններուն:

Երեխաները իրենց դեկավարներուն հետ այցելեցին վարներուն եւ Տիկնոջը: Իրենց սրտի խօսքը փոխանցեցին եմ յանձնեցին յուշանուէր մը՝ մեր ժողովուրդի խորհրդանիշ Սուրբ Մասիսները: Մի քանի օր ետք ընտրուհի Տիկինը՝ Անտրուխագհին Տիկինը՝ Անտրուխագհին Վասիլիու կատարեց փոխ-այցելութիւն մը, մասնակցելով Սուրիշիկի եւ Ալիսայի տարեդարձի տօնակատարութեան: Ան գնահատելով երեխաներուն մէջ արուեստի տաղանդները յայտնեց որ ուրախութեամբ պիտի լսէ անոնց յետագայ զարգացման մասին: Իր սէրը իւրաքանչիւրին փոխանցեց նուէրով մը, եւ յայտնեց որ կղզիին հիւրընկալ դուռները միշտ բաց պիտի ըլլան Հայաստանէն եկող հիւրերուն համար:

Հայրենի դպրոցականները եղան Նիկոսիոյ Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ ապա Նարեկ Ազգային Վարժարան, ուր տեսան Պրն. Վ. Թաշճեան եւ պաշտօնակիցներ դիմաւորեցին եւ հիւրասիրեցին դպրութեան հարգատ միջավայրի մէջ: Հայ թէ յոյն տարբեր կուսակցութիւններ եւ կազմակերպութիւններ իրենց հետաքրքրութեամբ եւ ազնիւ վերաբերմունքով փորձեցին ուրախ եւ հաճելի դարձնել մեր հայրենի հիւրերու կիպրոս կեցութիւնը:

Արդեօք եղա՞ծ է մարդու կեանքին մէջ իր հարազատ օճախէն զատ տեղ մը, ուր ան մտնէ ամէն օր նոյն մեծ սիրով ու հոգեկան կապուածութեամբ: Այդպիսի վայր դարձած էր Մելգոնեանը կիպրահայերուն համար: Ամէն գիշեր այնտեղ համախմբուած հայրենի թէ սփիւռքահայ երիտասարդութիւնը կերտեց եւ ապրեցաւ հայկականութեամբ յագեցած անզուգական պահեր, երբ հայրենիքէն այդքան հեռու, Միջերկրականեան երկնքի տակ Հայաստանեան աստղերը էին որ կը պայծառացնէին իւրաքանչիւրի հայեացքը: Մեր ժողովուրդի դարաւոր արմատները իրենց հզօրութեամբ ծլարձակած են ա՛յս երեխաներու մէջ, մեր հայրենիքը իրենց արիւնով մեզի հասցուցած հերոսներու արիւնը կը հոսի ասո՛ղց երակներուն մէջ, երբ միահամուռ եւ յախուռն կերպով կը հնչեցնեն «Արդեօք ովքեր են, ինչ կտրիճներ են, Մասիսը վկայ Հայոց հաչերն են...»

Այո՛ Հայոց հաչեր են այս երեխաները, որ ամիսքական վկաներն են մեր հայրենի ժողովուրդին, որ հետեւողական մաճառումով կը դիմակայէ ու կը յաղթահարէ ազգային այսօ՞ր վերիվայրումները:

Նախավերջին գիշերն էր Կիպրոսի մէջ... ողջերթի երեկոյ: Հայկական երգի եւ երաժշտութեան տակ թնդացող ոստիւնները եկան անգամ մը եւս կերպ եւ իսկութիւն տալու մտքերուն եւ զգացումներուն...:

«Ոչինչ չի յաղթի այս հին ժողովուրդին

Որ այս քանիով ու այս կամքով պարել գիտի»:

Սեպտեմբեր 3-ի գիշերը երբ ընդամէնը մի քանի ժամ կը հեռացներ մեզ բաժանուելէն հայեացքները ունէին ուրի՛շ խորհուրդ...:

Ճամպրուկները կը տեղաւորուէին, մինչ վերջին հասցէները կը փոխանակուէին կրկին հանդիպելու հաւատով, եւ այս անգամ Լեռնականաի, Կիրովականի եւ Սպիտակի մէջ:

Բաժանման թախիծով կը միաձուլուէին գրկընդխառնըւողներու արցունքները: Այս բաժանումը նման չէր այլ բաժանումներու...: Հակոտնեայ զգացումներու մէջ կար գերակշռողը որ խտացաւ բաժանման պահին Լեռնականացի նուէրին խօսքին մէջ. «Այստեղ ձեզ հետ շատ լաւ է, սակայն դժուար է Հայրենիքից հեռու... եւ հենց հիմա էլ ուզում եմ լինել Հայաստանում, իմ արմատները ինձ կանչում են...»:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՊԵՏՐՈՍ ՊԵՏՐԵԱՆԻ
«ԼԵԶՈՒԻ ՆԱԽՆԵԱՑ»
Գրաբարի Դասագիրքը
Բ. Տպագրութիւն (սրբագրուած)
Հրատարակութիւն՝ Հ.Բ.Ը. Միութեան Ակնթ Մանուկեան Մշակութային Հիմնադրամի.
Երեւան, 1989
Ստանալու համար դիմել
MELKONIAN EDUCATIONAL INSTITUTE
P. O. Box 1907
Nicosia - CYPRUS
ԳԻՆ՝ 5 տոլար

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Տիար Անդրանիկ Փոլատեան՝ Տնօրէն Հ.Բ.Ը. Միութեան «Ծուշարար Միութիւն» պաշտօնաթերթին (ԱՄՆ), պիտի դասախօսէ, Երեքշաբթի, 24 Հոկտեմբերի, ժամը 21-ին, տեղւոյս Հ.Բ.Ը.Մ.Ի (Կիլիկեան» սրահին մէջ:

Իսրայէլ Յակոբկոխեան Աշխարհի Ախոյեան

Բանկթատարտի աշխարհի ախոյեանական մրցումներուն, որոնք տեղի ունեցան Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբեր Մի աշխարհի ախոյեան հռչակուեցաւ Հայրենի հանրածանօթ բանկթատարտիկ Իսրայէլ Յակոբկոխեան:

Հայրենի մարզիկը ցարդ երբ կռուէր Խ. Միութեան ազգութեան, Եւրոպայի Գրանիի եւ աշխարհի բաժանիկների տիտղոսները: Վերջին յաղթական մենամարտը ուղղակի տիտղոսած է Մոսկուայի կեդրոնական հեռատեսիլէն:

Մրցաշարքին պրոնզէ մետալի արժանացած է Հայաստանէն ուրիշ մէկ մարզիկ մը՝ Նշան Մուրիչեան:

Un editorial de The Armenian Mirror-Spectator

Armenia, los azeríes y la Diáspora

Acontecimientos muy serios, desarrollados vertiginosamente y que ponen en peligro la paz, han venido a crear un virtual estado de guerra entre las repúblicas de Armenia y Azerbaidjan.

Echando una mirada a la sesión del Comité Central del Partido Comunista Soviético, que quiere negociar con el tema de las nacionalidades -particularmente en lo referente a la reunificación de Artsaj con Armenia y al problema de las repúblicas bálticas de Latvia, Lituania y Estonia - se aprecia que Azerbaidjan se ha embarcado en un masivo intento de intimidar a las autoridades soviéticas, a fin de ejercer presión para que no se cumplan los deseos de los armenios de Artsaj.

La presión azerí -que aún sigue- es violenta y criminal. Las informaciones provenientes de Bakú y Stepanakert hablan de una ola de terror de la que son blanco los indefensos armenios -el infortunado resto de los 300.000 que integraban una fuerte comunidad que una vez habitó en Azerbaidjan- que, ahora, constituyen la población de Artsaj. Asesinatos, golpes, pedradas, destrucción de casas y robos, están a la orden del día.

Y ahora, esto también se ha extendido dentro de Armenia. Información recibida da cuenta de que saqueos y escaramuzas se provocan en áreas fronterizas y ciudades armenias.

Pero existe aún un más serio quebrantamiento de la ley, que es el prolongado bloqueo que desde el 4 de setiembre mantiene Azerbaidjan sobre Armenia. Todos los trenes y transportes de carretera entre Armenia y Azerbaidjan se encuentran cortados por los azeríes, y nuestra tierra y su gente están al borde del hambre. Hoy sólo pan puede conseguirse en Armenia. Nada más. La vida ha empezado a manifestar sus imperiosas necesidades, especialmente en la zona del terremoto donde la falta de materiales de construcción virtualmente ha paralizado la continuación de las obras destinadas a proveer vivienda a los damnificados, condenando a cientos de miles de armenios a pasar otro invierno de trágica existencia. La economía, que ya se encontraba en estado precario, está en ruinas.

El gobierno central soviético, cuyo líder, Mikhail S. Gorbachov es también cabeza del Partido Comunista y del Parlamento, no ha hecho el más mínimo esfuerzo para acabar con el bloqueo. Por el contrario, Pravda, el órgano oficial soviético, y Vremya, el programa de noticias del atardecer, anunciaron repetidamente el levantamiento del bloqueo, cuando exactamente lo contrario es la verdad, engañando al pueblo soviético y desviando su atención sobre los hechos de Transcaucasia. Un ramal alternativo a través del norte del Cáucaso -Douapse, Sochi, en la Georgia Soviética- fue supuestamente la vía por donde habrían transitado 26 trenes diarios hacia Armenia, pero en realidad fueron muy pocos los trenes que arribaron a nuestra tierra. Por ejemplo, el 12 de setiembre sólo 9 trenes entraron en Armenia, mientras que el día 13 lo hicieron solamente 7... La organizada desorganización del tráfico ferroviario a través de Azerbaidjan se ha ido incrementando a partir de agosto, dañando la economía de Armenia. Por ejemplo, durante 22 días de agosto, no llegaron trenes desde Azerbaidjan a la región de Ghapán y por consiguiente el molibdeno, un precioso metal con el que se alea el acero para lograr su mejor calidad no pudo llegar a muchas fundiciones de la Unión Soviética.

En la región de Goris, al sudeste de Armenia, bandas de azeríes cruzan periódicamente la frontera y aterrorizan a los pobladores entre los cuales se encuentran miles de armenios que se han refugiado allí provenientes de Azerbaidján. Todos los cables y pretextos del gobierno central de Moscú no contienen respuesta a estos problemas. Por otra parte, Moscú ha fracasado miserablemente al no establecer un puente aéreo para abastecer a Armenia.

Los recientes hechos vuelven a mostrarnos el peligro que se deriva de la situación geográfica de Armenia. Ella es un país de "tierra cerrada", dependiente para su abastecimiento de las comunicaciones ferroviarias y ruteras. Su principal ramal ferroviario pasa por Azerbaidjan. Sus comunicaciones a través de Georgia son difíciles y costosas a causa del terreno montañoso. Armenia no tiene una ventana abierta sobre el Mar Negro. Y ésta es su tragedia. Los medios que ella debería desarrollar serían el uso alternado de las modernas rutas aéreas, a fin de que no puedan servir de rehén a la criminalidad azerí.

Adicionalmente, Armenia tiene que descubrir y desarrollar diferentes formas de lograr petróleo y gas, a fin de independizarse del abastecimiento de combustible por parte de los azeríes. Y todo esto puede verse cumplido cuando Armenia sea un país industrializado, con una zona económica libre, y una economía financiada por los armenios de la Diáspora.

Mientras tanto, si la situación se deteriorara aún más en la Transcaucasia, la Diáspora armenia debe estar lista para realizar un masivo puente aéreo de alimentos y otros abastecimientos hacia Armenia. La situación es muy seria, y sólo medidas drásticas podrán mejorar las duras condiciones en que ahora viven nuestros hermanos en Armenia.

¿QUERRAN LOS ARMENIOS DE LA DIASPORA ACEPTAR ESTE DESAFIO?

A mi madre

Hay una sola madre ¡bendita de Dios!
Con su inmensidad de amor y ternura...
¡Oh madre mía!, me trajiste al mundo...
Dandome vida...

Con tu canto y arrorró...
Como una música divina...
Luchas furiosamente como una leona
Para proteger tus pichones...

Si nos pasa algo malo
Lloras... lloras sin cesar...
Tus lágrimas son la lengua muda
De tu dolor profundo...

Con tus besos no llenas cara y alma...
Trabajas con el vigor de la juventud...
Con tus miradas, dulce madre,
Nos das vigor de lucha y esperanza.

Eres una nave indestructible, mamá...
Continuación de la vida.
Ningún dolor te doblega
Para cuidar y educar a tus hijos.

Así seguimos a nuestros antepasados,
"Eran grandes", mamá...
Vivirán en nuestras almas.
Somos ramas múltiples de un mismo árbol.

Mientras vives y somos grandes,
Todos olvidamos apreciarte, mamá.
Por nuestro egoísmo sucio de hoy.
Porque conocerse a sí mismo es muy molesto
¡Perdónanos mamá querida!

Dulce madre te hablo muy sincero,
Porque la libertad de expresión
Es la necesidad del alma...
El alma no es prisionera del cuerpo.

Pienso que cuando llegue el momento de irme
De este calamitoso mundo,
Con mis 84 años de hoy, iré feliz...
En el pozo, que será mi segunda madre...

Esta vez será una tumba oscura,
Sin luz ni estrellas y con vibraciones de la tierra...
Nuestras almas vivirán juntas,
En aquel maravilloso mundo celestial.

José Balian

N.B. A las mujeres, y a las madres especialmente, debemos conquistarlas con el cariño, la ternura y el respeto de todos los días. **J. B.**

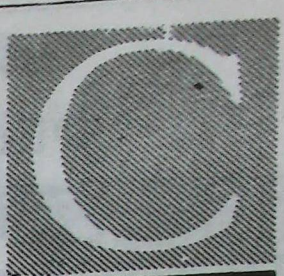

Isabel Tchalian

Torta de zanahorias

Enmantecar un molde de aro. Mezclar en un bol una taza de zanahorias ralladas crudas con media taza de nueces picadas y una taza de pan rallado bien fino. Perfumar con una cucharadita de nuez moscada y dos cucharaditas de canela en polvo. Agregar una copita de jerez.

Batir 4 huevos hasta que estén espumosos y adicionar media taza de azúcar molido y cucharadas de manteca ablandada. Mezclar con la preparación anterior y batir hasta que queden bien unidas. Volcar la preparación en el molde y cocer en horno de calor moderado, aproximadamente durante 45 minutos.

Retirar, desmoldar y acompañar con crema de leche ligeramente endulzada y batida.

Periódico Armenio
"SARDARABAD"
de la
ASOCIACION CULTURAL
TEKEYAN

Redacción y Administración
Gorriti 4804
1414 - CAPITAL FEDERAL
T.E.: 771-2520
Horario de atención: Lun. a Vier.
de 10.00 a 19.00 hs

Registro Nac. de la
Propiedad Intelectual
Nº 78.836
Director
NAHABET NAHABETIAN
Corresponsalía, recepción de avisos y suscripciones en
BRASIL
Sr. Hrair Chahinian
Av. Coxingui 191 Ap. 84
Cep. 00579 - San Pablo
T.E.: 813-6731

URUGUAY
Dr. Pedro Tanielian
Benito Blanco 675 Ap. 201
T.E.: 70-3114 Montevideo